

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

כח מניע להפיץ הוא בעיקר התענוג שיש לך מהדבר.
דווקא התענוג שיש לך בענין, תענוג ב"נפלאות",
נותן את המוטיבציה להפיץ יותר ויותר. את המוטיבציה להפיץ
ואת ההצלחה בהפצה מחזקת מאד חברותא טובה.

[מתוך השיעור 'חברותא בנפלאות']

אחרי־מות תשפ"ד

אחרי-מות ה'תשפ"ד

24
ממצרים לכנען
 אבן עזרא
 חכמת מצרים וקדות כנען

26
הסיפור החסידי
 להיכנס בעבודת הבורא
 רבי משה מקוברין

28
מענות ותשובות
 תשובות הרב לשואלים
 מדת ההשתוות מול שמחה
 בבזיונות ועוד

29
פְּאֵרוֹ לְיִצְחָק
 זְרִיזוֹת בְּמִתְיַנְנוֹת
 רְזִי יִלְמַד אוֹתָנוּ אֶת הַסּוּד
 אֵיךְ לְהִיּוֹת זְרִיז וְקוֹתֵן כְּבֶת אַחַת

04
חינוך מחייב
 שיעור ברמב"ם היומי
 חינוך – הגדרת תחושת מחויבות
 הילד למצוות

13
חברותא בנפלאות
 התוועדות ח' ניסן –
 כינוס "שליח עושה שליח"
 מעלת הלימוד של "שני תלמידי חכמים"

22
אברהם אומר מעט ועושה הרבה
 פרקי אבות
 מעט איכותי מוליד ריבוי כמותי

23
אהבה ויראה
 אהבת שלום
 האהבה מקדימה את היראה

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם ובכללם לקוראי **עלון נפלאות**.
לפניכם **גליון לשבת פרשת אחריימות** מלא בכל טוב כתמיד.
השבוע בגליון:

שני שיעורים בחלקו הראשון של הגליון – שיעור ברמב"ם היומי על גדר מחודש
במצוות חינוך והתועדות פעילים מ'ח' ניסן [ממנה כבר הספקנו לטעום בקצרה בנקודה
המעובדת בגליון הקודם].

בשיעור הראשון – **חינוך מחייב** – שיעור הרמב"ם היומי בחיק המשפחה, הוציא הרב מתוך
עיון בדברי הרמב"ם **גדר חדש למהות החינוך** – החדרת תחושת מחויבות הילד למצוות –
הגדרה עם השלכה הלכתית בה **מודעות הילד הופכת אותו ל"חצי גדול"**.

השיעור השני – **חברותא בנפלאות** – הינו **התועדות ח' ניסן** ממנה כבר טעמנו בגליון
הקודם ובה, מתוך ביאורי ארבעה מאמרי חז"ל על **מעלת הלימוד של "שני תלמידי חכמים"**,
יוצאת קריאתו-הצעתו של הרב שכל אחד מהקוראים יקבע חברותא בלימוד עלון נפלאות,
מה שבע"ה יגביר את החשק וההפצה של דברי התורה הנפלאים ויביאם למעגלים רחבים
יותר. וכאן נחוץ לזכור כי **"המעשה הוא העיקר"**!

הבהרה: בגליון הקודם נפלה טעות בסדר לימוד המשנה היומי ונכתב כי פרקי הלימוד
במשנה הינם פרקים א'ב במסכת סוטה במקום פרקים ב'ג. **השבוע כמובן נלמד את פרק**
ד', כפי שתוכלו לראות בסדר הלימוד השבועי בתחתית העמוד.

ולסיום, **הודעה חשובה:** אי"ה בשבוע הבעל"ט נזכה להתועדות המסורתית לכבוד
הילולת בעל פרי הארץ – עקבו אחרי הפרסומים בתפוצות **'גל עיני'**.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת קדושים הבעל"ט:
נ"ך יומי – ירמיהו פרקים לא'לז; משנה – סוטה פרק ד.

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם
שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

חינוך מחייב

קיצור מהלך השיעור

שיעור הרמב"ם המשפחתי האחרון עסק ב'סוגיא משפחתית' – מצות חינוך. מתוך העיון בדברי הרמב"ם עולה הגדרה חדשה למהות החינוך – החדרת תחושת מחויבות למצוות בילד, ההופכת אותו ל'חצי גדול', כאשר מתברר שלתחושת המחויבות הסובייקטיבית הזו יש משמעות הלכתית של ממש. התפתחות הדעת של הילד, עם האחריות הבאה עמה, כרוכה באופן הדוק בתהליך הרב-שלבי של כניסת הנפש האלקית לגוף.

חיוב קטן בברכת המזון

כתב הרמב"ם בהלכות ברכות^א:

נשים ועבדים חייבין בברכת המזון וספק יש בדבר אם הן חייבין מן התורה לפי שאין קבוע לה זמן או אינם חייבין מן התורה לפיכך אין מוציאין את הגדולים ידי חובתן אבל הקטנים חייבין בברכת המזון מדברי סופרים כדי להנכין במצות.

לגבי חיוב נשים – ועבדים, שמחויבים במצוות נשים – ספק אם הוא מן התורה או מדרבנן (דבר נדיר-יחסית ברמב"ם), ולכן אינן יכולות להוציא מי שחייב מן התורה בודאי, אך חיוב קטנים הוא ודאי מדברי סופרים.

בהמשך^ב כותב הרמב"ם לגבי זימון:

נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן אבל מזמנין לעצמן... קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו ואף על פי שהוא כבן שבע או כבן שמונה ומצטרף בין למנין שלשה בין למנין עשרה לזמן עליו...

ובהמשך^ג הוא כותב לגבי הוצאת ידי חובה: שנים שאכלו כאחד כל אחד ואחד מברך לעצמו ואם היה אחד מהן יודע ואחד אינו יודע זה שיודע מברך בקול רם והשני עונה אמן אחר כל ברכה וברכה ויוצא ידי חובתו ובן מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה ויוצאין ידי חובתן אבל אמרו חכמים תבא מארה למי שאשתו ובניו מברכין לו.

נערך ע"י איתאל גלעדי. אור ל"ו ניסן תשפ"ד – כפ"ח.
א הלכות ברכות פ"ה ה"א – משיעור הרמב"ם היומי (ג"פ) י"ט ניסן תשפ"ד.

ב שם ה"ז.
ג שם הלכות טו"ט.

ראיה של הקטן שמשררת לו 'אתה כבר גדול, אתה יכול' היא התפקיד והכח המיוחדים של האם, שעל פי דין אין עליה מצות חינוך, אף שבפועל עיקר החינוך מופקד בידיה

ואין בו שום חיוב לקטן (ולכן הוא גם לא מוציא ידי חובה את הגדולים בברכה שהם מחויבים בה מדרבנן וכוונת חז"ל^ט בדין של קטן המברך לגדול אינה שהקטן מוציא את הגדול ידי חובה אלא שהוא מקריא את הברכה והגדול חוזר אחריו ויוצא ידי חובה בברכתו שלו, כפי שהסביר גם הראב"ד בהשגתו כאן על הרמב"ם).

הפרי מגדים אף אומר^א ששרש מחלוקת ראשונים זו היא מחלוקת בין הבבלי והירושלמי

— לדעת הירושלמי^ב כל החיוב מוטל על האב ולדעת הבבלי הקטן עצמו נחשב מחויב (וכמובן, עיקר הפסיקה הוא כדעת הבבלי). מחלוקת כזו מתאימה למוסבר^ג שהירושלמי הוא בסוד מוחין דאבא והבבלי בסוד מוחין דאמא: מצד מוחין דאבא — הדגש כולו הוא על מצות האבא לחנך את בנו. לעומת זאת, מצד מוחין דאמא יש דגש על המחויבות של הקטן, מתוך שרואים בו גדלות ואחריות מסוימת. ראיה כזו של הקטן — שמשדרת לו 'אתה כבר גדול, אתה יכול' — היא התפקיד והכח המיוחדים של האם, שעל פי דין אין עליה מצות חינוך^ד, אף שבפועל עיקר החינוך מופקד בידיה^ה (כלומר, מכיון שלאם אין חיוב לחנך קל לה יותר לא ליטול את כל האחריות על עצמה ולהנחיל-לשחרר לקטן את האחריות,

ט ברכות כ, ב.

י אכן, טעמו העיקרי (המפורש) של הראב"ד הוא על החילוק שנושה הרמב"ם בין חיוב ברכת המזון מן התורה (בשביעה) לחיוב מדרבנן (באכילת כזית) ומכך הצורך להסביר אחרת את הדין של קטן שמברך לגדול, ודוק.

יא פתיחה כוללת לאו"ח, ח"ג סוף אות כח.

יב ר"ה פ"ג ה"י.

יג ראה בארוכה שערי אורה ד"ה "בכ"ה בכסלו" פנ"ד ואילך ובכ"ד.

יד ראה אנצ"ת חט"ז ערך 'חנוך'.

טו ראה בנסמן באנצ"ת שם בשם השל"ה ועוד. וראה תורת מנחם התועודיות תש"נ ח"ג עמ' 171.

כמה דברים אמורים שיצאו ידי חובתן בזמן שאכלו ולא שבעו שהן חייבים לברך מדברי סופרים ולפיכך מוציאים אותן קטן או עבד או אשה מידי חובתן אבל אם אכל ושבע שהוא חייב בברכת המזון מן התורה בין אשה בין קטן או עבד אין מוציאים אותן שכל החייב בדבר מן התורה אין מוציאים אותן מידי חובתן אלא החייב באותו דבר מן התורה כמותו.

מדברי הרמב"ם עולה כי הוא סבור שהחיוב מדין חינוך הופך את הקטן עצמו למחויב

("הקטנים חייבין בברכת המזון [מדברי סופרים כדי לחנוכן במצוות]"^ו), וכמחויב מדרבנן הוא יכול להוציא בברכת המזון גם גדולים שמחויבים מדרבנן^ז.

דין חינוך – חיוב האב או חיוב הבן?

הדברים נתונים במחלוקת ראשונים: התוספות^ח והר"ף^ה סוברים כמו הרמב"ם, שיש על הקטן עצמו חיוב, ואילו רש"י^י והרמב"ן^י סוברים שחיוב החינוך מוטל על האב לבדו

ד וראה בשו"ע אדה"ז או"ח קפ"ג (שם מוסבר טעם החינוך "כדי שיהא רגיל במצוה זו ויהיה סריך כמנהגו [בגמטריא 'ואהבת', ב"פ אור וכו'] כשיגדל", היינו שהמצוות לא תהייה חידוש גמור עבור מי שמתחייב במצוות, אלא יוכל לקיים אותן בטבעיות ובזרימה) בטעם שאין הוא מוציא את הגדולים במצוות דרבנן כמו מקרא מגלה, הלל וברכות ק"ש. ובלקו"ש דלקמן (נסמן בהערה יז) בשו"ג להערה 26 מוסברים הדברים בסגנון הלמדני, שבמצוות הללו יש בקטן "תרי דרבנן" ובברכת המזון רק (ע"ד) חד דרבנן. ורמז: דאורייתא (622, איש איש) דרבנן (306, אשה) עולים "תורה חדשה" (928, וראה התועודות י"ט כסלו ה'תש"פ פראץ רמזים במספר זה). והנה, דאורייתא חד דרבנן תרי דרבנן עולה פעמיים (הממוצע) 928! כלומר, חד תרי, שקיימים רק בדרבנן. עולים דווקא דאורייתא – יחוד והתכללות עצומים בין דאורייתא לדרבנן, ודוק.

ה ברכות מח, א ד"ה "עד שיאכל".

ו סופ"ב דמגילה ד"ה "הכל".

ז ברכות מח, א ד"ה "עד שיאכל".

ח מלחמות ה' ברכות כ, ב.

ובאופן שיועיל לעתיד, כמגמת החינוך – בלי לתת לו את התחושה שהחיוב מוטל עליו. אמנם לקטן אין דעת שלמה, אבל יש לו מודעות – הוא קטן שהגיע לחינוך, המבין מה שמדברים אליו – וצריך להחדיר בו תחושת מחויבות אישית לקיום המצוה, עד שניתן לומר שגדר החינוך הוא החדרת תחושת המחויבות. אם הבן לא ירגיש מחויבות לקיום המצוה אליה מחנכים אותו – האבא לא קיים את החיוב שלו. בלשון הלמדנית, אם הבן ישמש רק כ'חפצא' של מצות חינוך, ולא יחוש שיש לו מחויבות לענין מצד ה'גברא', המצוה לא תתקיים. הדיון – במחלוקת בין הראשונים ואולי אף בין התלמודים – הוא האם אותו חיוב שמוטל על האבא ומחלחל אל הבן דרך החינוך, שירגיש מחויב, הופך להיות אצלו חיוב גמור מדרבנן.

על הנחלת החיוב מהאב לבן מתאים לדרוש את הפסוק "מה שמו ומה שם בנו כי תדע"^ט – ה"מה", בטול הרצון והמחויבות לדבר ה', הוא "שמו" של האב ומתוך כך עובר גם לבן, "מה שם בנו". בהלכה הראשונה שהוזכרה דן הרמב"ם בחיוב הברכה בישראל – גדול ובר חיוב – בנשים, בעבדים ובקטנים. **איש (אש-י) ואשה (אשה)** מכוונים כנגד אותיות י"ה שבשם^כ (כאשר בקשר לדין זה מובא^{כא} ש"נשים עם בפני עצמן"^{כב}), הקטן הוא בסוד הז"א (זעיר-אנפין, שמשמעותו קטן) – היינו שיעקר החינוך של הילד הוא חינוך דגשי, השייך למדות הלב^{כג} (כאשר גם המוחין שבו הם המוחין שבמדות, המוחין דז"א^{כד}) – והעבד, שעובד בקבלת עול

וזה גופא גורם לכך שיעקר החינוך – שצריך להיות לאחירות ומחויבות אישית, וכדלקמן – מתבצע על ידי האם, ודוק).

הנחלת החיוב מהאב לבן

לכאורה, כיצד ניתן לומר שעל הקטן, שאינו בר־דעת ואינו בר־חיוב, מוטלת חובה כל שהיא? ובלשון חז"ל, "חיובא לדרדקי?!"^ט. הרבי מליובאוויטש מאריך להסביר^י כי שיטתו הכללית של הרמב"ם היא שמכיון שהשתתפות הבן במצות חינוך היא הכרחית, ואינה רק סיוע צדדי הנדרש לקיום המצוה אלא חלק מהותי מהגדר שלה – גדר החינוך הוא שהאב יחנך את בנו כך שהבן יקיים את המצוה הזו – הבן נעשה חלק מהמצוה והחיוב מוטל גם עליו. במלים אחרות, מסביר הרבי, קיום המצוה של הבן הוא אמנם בשל חובה המוטלת על האב, אך בפועל הקטן מקיים מצוה בשל ציווי, ולכן הוא נחשב מחויב בדבר (ומכיון שהחיוב על האב הוא מדרבנן – ברוב מוחלט של המצוות^י – הרי הבן מחויב מדרבנן). כלומר, החיוב מוטל על האב אך החיוב שעליו חודר ומחלחל גם אל הבן, שמקיים את המצוה. בתוספת הטעמה, ההסבר הוא שבעצם לא ניתן להחדיר בקטן את קיום החיוב – בהווה

כיצד ניתן לומר שעל הקטן, שאינו בר־דעת ואינו בר־חיוב, מוטלת חובה כל שהיא? ובלשון חז"ל, "חיובא לדרדקי?!"

ט יט משלי ל, ד. ראה זהר ח"ב עט, ב.

כ ראה סוטה יז א.

כא וראה ברכת יוסף (לר"י ידיד הלוי) ח"א מערכת ה' עמ' רב; חזון עובדיה דיני ברכות עמ' רלב. ועוד.

כב שבת סב, א.

כג ראה 'חנוך קטן' בתניא.

כד ודוק לקמן שבמבנה הפרטי של שלבי כניסת הנפש האלקית גיל חינוך הוא כנגד העילאה – מקור המוחין שנמשכים לז"א.

טז פסחים קטז, א.

יז לקו"ש ח"ז קדושים ד (תמצית הדברים הנוגעת להלכה כאן מובאת ב'הלכה יומית לעיון ברמב"ם' בחוברת דבר מלכות).

יח הדוגמה העיקרית לחינוך בו מחויב האב מדאורייתא היא מצות תלמוד תורה (ראה רמב"ם הלכות ת"ת פ"א ה"ג), אשר משמע שהיא חלה על הקטן – עוד בטרם יגדל – במקרה שאביו לא למדו תורה, וראה בשיחה באורך (וראה לקמן בסיום השיעור).

כל חלל ריק

('וואקום') מושך את הסביבה שלו, וכאן הסתלקות עלית הקדושה מושכת את רוח הטומאה

במאכלים ובמשקים – ומציין שהטומאה שורה על פי הקדושה שיש באדם:

אבל לנגיעת הנכרים אין לחוש כי רוח טומאה זו אינה מתאווה לשרות אלא בבלי של קדש במקום קדושה שנסתלקה משם שהם גופות ישראל כשהם ישנים ונשמתם

הקדושה מסתלקת מגופם ואזי רוח הטומאה שורה על גופם וכשהנשמה חוזרת לגוף מסתלקת רוח הטומאה מכל הגוף ונשארת על הידים בלבד

כל חלל ריק ('וואקום') מושך את הסביבה שלו, וכאן הסתלקות עלית הקדושה מושכת את רוח הטומאה^ל – משיכה שמתוארת בלשון אדמו"ר הזקן כתאווה של רוח הטומאה (הנתפסת כאן כבעלת מודעות, דוגמת מלאך או שד) – וחזרת הנשמה הקדושה דוחה מהמקום את רוח הטומאה.

העיקר לענייננו הוא המשך דברי אדמו"ר הזקן, ביחס לקטן:

ומטעם זה נהגו להקל בנגיעת הקטנים שלא הגיעו לחינוך לפי שגמר ועיקר כניסת נפש הקדושה באדם הוא בייג שנים ויום א' לזכר וי"ב לנקבה שלכן נתחייבו אז במצות מן התורה ונעשו בני עונשים ותחלת כניסת נפש זו הקדושה היא בחינוך לתורה ולמצות שחייבו חכמים להנך (גם במצות מילה ולכן הנוהר מנגיעת הקטן מיום המילה ואילך קדוש יאמר לו):

מחד, "גמר ועיקר כניסת נפש הקדושה באדם" הוא בגיל מצוות לא – לא רק "גמר", שיכול להיות "מכה בפטיש" כללי, אלא גם "עיקר" – והדבר מתבטא בחיוב מצוות המוטל עליו מן התורה, כאשר כל האחריות

בלבד ובבחינת העשייה^{כה}, כנגד המלכות:

י	ישראל
ה	אשה
ו	קטן
ה	עבד

דיני העבד נלמדים מהאשה, בסוד "הא [תתאה] בהא

[עילאה] תליא", וחיוב הקטן (ז"א, סוד שם מה בעסמ"ב) נמשך מאביו (חכמה, כחמה^{כז}) והוא הוא סוד "מה שמו ומה שם בנו" הנ"ל. ורמז מופלא במבנה הזה: אשה קטן עבד (שכנגד הויה, ב"ע) עולה בדיוק ישראל^{כח} (שכנגד י, אצילות)^{כט}!

שלבים של חינוך

בשיחה, העוסקת בשיטת הרמב"ם, ישנה הערה העוסקת בבירור שיטת אדמו"ר הזקן בענין ובסיומה מפנה הרבי לדברי אדמו"ר הזקן במהדו"ת של השו"ע^{כט} מהם עולה שיש שייכות בין חיוב חינוך דחכמים כשהילד הגיע לחינוך לחיובו במצוות מן התורה כשהגיע לגיל מצוות. אדמו"ר הזקן מדבר על הזהירות מרוח הטומאה השורה על הידים לפני נטילתן שחרית – בשלה צריך להזהר מאד מלגעת בפנים, במקומות נוספים בגוף, במי הנטילה ובכלל

כה. ראה דרך מצותיך "מצות יעוד ופדית אמה עבריה" ובכ"ד.

כו. זהר ח"ג כח, א; לד, א; רלה, ב; זהר חדש לד, א; הקדמת תקו"ד, ד. א. ובכ"מ.

כז. ובמילוי – אלף שין הא קוף טית נון עין בית דלת – עולה ד"פ ישראל (היינו שהיחס בין הפשוט למילוי הוא היחס המושלם של אד, "ואד יעלה מן הארץ")! ועוד, כשעושים כאן סדרה יורדת – אשה (306), קטן (159) עבד (76) – הבסיס הוא 64, ישראל במ"ס!

כח. והוא על דרך הרמז המופלא שהעולמות בריאה יצירה עשיה (העולים ג"פ אשה, הכל כלול באשה, שהיא ממוצע כל עולם) עולים אדם איש גבר אנוש (ארבעת שמות האיש שבאצילות), לגלות ש"אצילות איז אויך דא" (מאמר הרב המגיד ממעזריטש. ראה סוד ה' לירויא ש"ב פ"ה) והאצילות (ישראל במבנה דנן) מתגלה בכל העולמות, ודוק.

כט. שו"ע אדה"ז מהדו"ת או"ח ד, ב.

ל. על דרך דברי הרמב"ן (באגרת לבנו, נדפסה בסוף ספרו תורת האדם) ביחס למקומות המקודשים בארץ ישראל ש"כל הקדוש מחברו חרב מחברו" – הקדושה שמסתלקת מושכת למקום את החורבן והטומאה. לא ובהמשך להערה הקודמת: לפני כן הילד הוא כמו הר הבית בטרם נבנה בו בית המקדש.

החיוב במצוות ובעונשים תלוי בהפיכת האדם לבר־דעת, ומכאן משמע שקבלת הדעת היא גמר ועיקר כניסת הנפש האלקית

שקורה משהו – תחלה מוקדמת יותר של כניסת הנפש האלוקית, או הפיכתה לשורה מקרוב על הגוף – "גם במצות מילה", ולכן כבר מאז יש הידור בשמירה מנגיעת הקטן בלי נטילת ידים, משום שכבר יש בו גדר קדושה מסוים וממילא משיכה של רוח הטומאה לשרות עליו. כאן לא מצוין, אך ברור שיש גם בחינה של "מזל גובר" ברגע הלידה^ל (עליה מאחלים 'מזל טוב!'), היוצר זיקה ראשונה בין הנשמה לגוף והופך את האדם לבעל "צלם אלהים"^ל, ולכן יש הנהגות של חינוך – קריאת שמע, נטילת ידים ועוד – כבר מזמן הלידה^ל (יש הנהגות השייכות גם להריון, כדאגה עתידית לחינוכו של הילד^ל, אך הן בעיקרן זהירות של האמא שברחמה נמצא ה"עובר ירך אמו"^{לט} – החל מההנהגה הכי חשובה, להיות מלאת שמחה^מ, "אם הבנים שמחה"^{מא}, שמחה של מצוה בקיום ה"מצוה רבה"^{מב} של פריה ורבייה) – ולא הנהגות המתייחסות אליו כאדם בפני עצמו).

ארבעת השלבים שנמנו כאן – רגע הלידה, ברית המילה, גיל החינוך וגיל מצוות – הם עליה־התפתחות של הדעת, ועמה הקדושה והמחויבות, והם מכוונים כנגד אותיות שם הוי"ב (ועולמות אבי"ע) מלמטה למעלה: רגע

היא עליו (ולכן הוא בר־עונשין). מאידך, מוסיף אדמו"ר הזקן חידוש גדול, יש גם התחלה לכניסת הנפש הקדושה "בחינוך לתורה ומצות שחייבו חכמים לחנך". מודגשת כאן השייכות בין החינוך שחייבו חכמים לתורה, שהם התחלה וגמר של אותו דבר, והעובדה שיש לכך משמעות ממשית ברוח השורה על הילד ובוהירות בנגיעה וכו' מלמדת שאין כאן קדושה־חיוב על האב בלבד אלא שהם חלים על הילד עצמו. החיוב במצוות ובעונשים תלוי בהפיכת האדם לבר־דעת, ומכאן משמע שקבלת הדעת היא גמר ועיקר כניסת הנפש האלקית, ובשלבם המוקדמים יותר עליהם מדובר כאן יש דרגות נמוכות יותר של דעת – כאשר ראשית הדעת היא תחלת כניסת הנפש האלקית! כך, "חינוך לתורה ומצות שחייבו חכמים לחנך" תלוי בדעת המסוימת שיש בקטן, שמאפשר לדבר איתו ולחנך אותו, ולהחדיר בו תחושת אחריות ומחויבות לפי יכולתו – לתת לו הרגשה, שהיא גדר החינוך, ש'אני חייב', 'זו המצוה שלי' (ולא רק הרגשה ש'אבא שלי חייב לחנך אותי, ואני לא חייב').

אדמו"ר הזקן לא כותב גיל מפורש לחינוך, אבל מקובל^{לב} שראשית החינוך לברכות ומצוות, החל מהשארית פאות הראש והליכה עם טלית קטן וכו', היא אצל בנים בגיל 3, בתספורת הראשונה (סדר לימוד התורה במלואו מתחיל מ"בן חמש למקרא"^{לב}, אך עוד קודם לכן ברגע שהקטן מתחיל לדבר על אביו ללמדו פסוקים וכו'^{לד}). בסוגריים בסוף הדברים יש תוספת,

לה ומזל זה גובר שוב בכל שנה ביום הלידה – ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקרבן העדה שם ד"ה "היה מעמיד".
לו בראשית א, כז. לכן מרגע הלידה נחשב הילוד כאדם שלם, שיש איסור על נפשו "לא תרצח" (שמות כ, יג), "כי בצלם אלהים עשה את האדם" (בראשית ט, ו), בעוד שבהיותו עובר – עם כל החומרה שבהפלה, ר"ל – לא חל איסור זה (ראה הלכות רוצח ושמירת נפש פ"ב ה"ו).
לו ראה חסד לאלפים סי' ד סי"ג; אגרות קודש ח"ט עמ' קפא. ועוד.
לח ראה גם שיחת י"ט כסלו תשמ"ז.
לט יבמות עח, א ובכ"מ.

מ הנפש פ"ו (עמ' קוקח ובהרחבה בהערה צד) ובכ"ד.
מא תהלים קיג, ט.
מב תוספות פסחים פח, ב ד"ה "כופין לשבת"; גיטין לח, א ד"ה "כל המשחרר".

לב ראה הנסמן בנטעי גבריאל, תגלחת הילדים והולכתם לחדר.

לג אבות פ"ה מכ"א.

לד רמב"ם הלכות ת"ת פ"א ה"ו.

גיל חינוך הוא כנגד ה עילאה, הבינה, שכל המאפשר לדבר עם הקטן ולהטיל עליו אחריות (מצד אמא, בידה מסור עיקר החינוך בפועל ולה הכח לראות את הילד כ'גדול' ולהתייחס אליו כאישיות עצמאית גם מקטנותו, כנ"ל), וגמד ועיקר כניסת הנפש האלקית, השייכת לחכמה שבנפש²³, כנגד י שבשם.

ולסיכום:

י	גיל מצוות
ה	תחלת החינוך
ו	ברית מילה
ה	לידה

"קטן היודע למי מברכין"

הלכה נוספת שהובאה לעיל מהרמב"ם היא ש"קטן היודע למי מברכין" מצטרף לזימון בשלשה ובעשרה. מקור הדברים הוא בסוגית הגמרא²⁴ על "נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן"²⁵ המסיימת:

אמר רב הונא תשעה וארון מצטרפין אמר ליה רב נחמן וארון גברא הוא?! אלא אמר רב הונא תשעה נראין כעשרה מצטרפין, אמרי לה כי מכנפי ואמרי לה כי מבררי. אמר רבי אמי שנים ושבת מצטרפין. אמר ליה רב נחמן ושבת גברא הוא?! אלא אמר רבי אמי שני תלמידי חכמים המחדיין זה את זה בהלכה מצטרפין... ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב נחמן קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו.

לסיכום הסוגיא להלכה, "קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו", קודמות שתי מימרות שיש בהן מן המתמיה, לכן נוסחתן 'מתחלפת' בעקבות התמיהות וגם אחרי התיקון שלהן הן 'מפתיעות' ולא נפסקו להלכה²⁶. בפנימיות, דעות

הלידה הוא רגע של עשייה²⁷, שמובנה תיקון²⁸ – הוא ראשית הקשר בין הנשמה לגוף בעולם הזה הגשמי, עולם העשייה. חז"ל אומרים²⁹ שב'עולם' הראשון בחיי האדם – כשהוא "תינוק בעריסה" (כדלקמן) – הוא דומה למלך, סוד המלכות, ה תתאה שבשם. ברית המילה, שביסוד, שייכת כמובן ל'ו שבשם, שש מדות הלב הנכללות ונחתמות ביסוד³⁰. החינוך שבברית שייך בעיקר לתחום הרגש היסודי – כאשר הילד בוכה בברית (מחמת "צערא דינוקא"³¹) הוא מתחנך 'לבכות כמו יהודי', ומכאן ואילך בכיו יהיה בכי קדוש השייך ליעקב³² (שנולד מהולמט) ולא הבכי של עשו³³ (אצל הבת נכללים שני השלבים יחד, שהרי מרגע לידתה "כמאן דמהילא דמיא"³⁴ – והיא בוכה בעדינות כמו יהודיה... – אך השלב השני מתגלה אצלה בנתינת השם בעליה לתורה, מוקדם ככל שניתן³⁵, כשם שהבן מקבל שם בברית). שני שלבים אלו שייכים לתחום המלכות והמדות, הם עוד לפני שיש מוחין, אך חינוך של ממש מתחיל בתחום המוחין – מתחלת כניסת הנפש הקדושה, תחלת קבלת הדעת, ועד לגמר ועיקר כניסתה כשהילד נעשה בר'דעת בשלמות.

מג רגע הלידה הוא בסוד עולם העשייה גם במבנה הרגעים של היווצרות העובר (ראה בעתה אחישנה עמ' רפ הערה א) – רגע הדיוק (י, אצילות), רגע הקליטה (ה, בריאה), רגע יצירת הולד לאחר ארבעים יום (ו, יצירה), רגע הלידה (ה, עשייה) – אלא ששם מדובר בסדר מלמעלה למטה, שלבי ירדת הנשמה לגוף (בהם העובר עובר מהעולם העליון לעולם התחתון), וכאן מדובר בסדר שמלטה למעלה, צמיחת והתגברות החיבור של הנשמה עם הגוף, ודוק. מד ראה ראב"ע בראשית ב, ד; בראשית רבה יא, ו; זהר ח"א מז, ב.

מה קהלת רבה א, ג. קהלת זוטא א. תנחומא פקודי ג. מו ועל דרך "ששון זו מילה" (מגילה טז, ב) במבנה יהודה שכנגד אורה שמחה ששון יקיר (סוד ה' ליראיו שער נ). מד כתובות ח, א. וראה לקו"ש ח"ו לך לך שיחה ב על ההכרח בצער הזה (שעל כן לא מלים את התינוק בהרדמה וכיו"ב).

מח בראשית כט, יא.

מט תנחומא נח ה.

נ בראשית כז, לח.

נא ע"ז כז, א.

נב אגרות קודש ח"ד עמ' נו ובכ"ד.

נג ראה תניא פרקים יח"ט.

נד ברכות מז, ב ואילך.

נה ברכות פ"ז מ"ב.

נו ראה תוד"ה "ולית הלכתא" שלא ממעטים את דברי ריב"ל שבתחלת הסוגיא ואת הדין האחרון של "קטן פורח" – שני דינים שלא הובאו במצוטט בפנים – ואכמ"ל.

מתגלה כח המשכיל של תלמידי חכמים המחדדין זה את זה בהלכה.⁹

בכל זאת, יש לומר שהלכות־דחיות אלו הן ההקדמה למסקנת הסוגיא למעשה: המימרא הראשונה מלמדת שהקדושה חלה על החויה הסובייקטיבית בדומה לכך, הקטן שהגיע לחינוך – “קטן היודע למי מברכין” – אך איננו חייב בברכה באופן אובייקטיבי (מצד החפצא), אך גדר החינוך הוא להחדיר בו חויה סובייקטיבית של חיוב (מצד הגברא), והעובדה שנדמה לו שהוא חייב לזמן מצרפת אותו לזימון. המימרא השניה מלמדת שלחיבור בין שנים, התלוי בדעת הפעילה שלהם בלימוד ובחידוד ההדדי, יש כח של הצטרפות. ידיעת הקטן למי מברכין מלמדת שיש בו ממד מסוים של דעת וכח חיבור – על אף שאיננו בר־דעת המחויב באופן שלם – והדעת הזו גופא היא כח להשרות שכינה¹⁰ (וכנ”ל בדיקה בין הדעת וכניסת הנפש האלוקית) ולאפשר הצטרפות לזימון (ואף הוצאת הגדולים ידי חובה במקרים מסוימים¹¹).

הסוגיא מסיימת בסיפור על רבה, גדול הדור, שלימד שני ‘ילדי־פלא’ קטנים שהוא בדק אם הם יודעים למי מברכים:

אבי ורבא הוו יתבי קמיה רבבה. אמר להו רבה

ס מתאים גם לכך שהמימרא הראשונה היא של רב הונא שמבבל והשניה של רבי אמי שמארץ ישראל – בשבת בכל (חו”ל) עולה ליצירה וא”י עולה לבריאה (ע”ח של”ט פ”א), וד”ל.

סא והיינו בחינת שבת – כנ”ל הערה נט – שדווקא ביחס אליה מודגש דין החינוך והזהרת הקטנים (שמות כ, ט; מכילתא דרשב”י שם פסוק י. וראה ערוך לני בימות קיד, א). סב הפרי מגדים מקשה בהקדמתו כיצד יתכן שקטן יוציא ידי חובה, גם בחיוב מדרבנן, שהרי הוצאה ידי חובה נובעת מדין שליחות ואין שליחות בקטן. אדמו”ר הזקן מביא (או”ח קצז, ו) בהקשר של ברכת המזון שהוצאה ידי חובה היא מדין ערבות (אלא שתקנו שרק מי שגם נהנה יכול להוציא). שליח אמתי יוצא לפעול מתוך תודעה ש”כל ישראל ערביין זה לזה” (תנדר”ר פ”א). ורמזים: **שליח־ערב** עולה **כתר שליחות־ערבות** עולה ד”פ **משיח משיח** (וכידוע, היינו שממצע **שליחות־ערבות** הוא **משיח־משיח** (וכידוע, גם עם י כוחות הנפש – שהם הערבות – עולה **משיח**). גם השליחות וגם הערבות תלויות בדעת, וככל שיש בקטן יותר דעת־ידיעה למי מברכין יש לו תחושת מחויבות לעצמו ויכולת להתחבר לזולת ולהוציא אותו ידי חובה, ודוק.

שלא נפסקו להלכה שייכות לעולמות העליונים, ‘פורחות באויר’, ולא לעולמנו שלנו¹². המימרא ש”תשעה נראין כעשרה מצטרפין” מלמדת שיש משקל לא רק למציאות האובייקטיבית אלא גם לחויה הסובייקטיבית (וזו הכוונה גם בלשון המקורית, “תשעה וארון מצטרפין”, שהארון ובו ספר תורה מוזכר גוף שבתוכו נשמה ולכן נראה כמצטרף), והקדושה חלה גם על הסובייקטיביות אף שאובייקטיבית יש כאן טעות – זו סברא המתאימה לעולם היצירה, עולם של רגש וחויה סובייקטיבית. המימרא ש”שני תלמידי חכמים

המחדדין זה את זה בהלכה מצטרפין”¹³ אומרת שיש משהו בהצטרפות של השנים שמגלה את השותף השלישי – השרש המשותף שכולל את שניהם ומתגלה כשלישי שנוסף אליהם¹⁴ – והיא מתאימה לעולם הבריאה (עולם השכל, בו

נד ראה חנה אריאל יתרו ד”ה “אתם ראתם” (ע”פ הקדמת המשנת חסידים – “עולם קטן” – אותיות יד”טו). נח מימרא זו מצטרפת לנושא של “שני תלמידי חכמים המחדדין זה את זה בהלכה” בה עסקנו ביח’ ניסן – ראה לעיל בגליון.

נט בהצטרפות “שני תלמידי חכמים המחדדין זה את זה” להחשב כשלשה הובאו שלשה פירושים (ראה “לקוט ביאורים” במתיבתא): שני תלמידי חכמים הנוהגים כך הם עצמם בבחינת שבת המצטרפת אליהם (מתאים למימרא הקודמת, שזהו ההמשך־ההחלפה שלה, “שנים ושבת מצטרפין”, ובעומק: השנים הנוהגים כך נעשים אחד, וכך מגלים את השותף השלישי, “שכינה ביניהם”, הכולל אותם ומצטרף אליהם לשלשה – ופעולת ההתאחדות וגילוי השכינה היא גופא פעולת השבת); פעולת החידוד היא המצטרפת (וראה בשיעור ח’ ניסן שהחידוד מגלה את כח המשכיל של שני תלמידי חכמים, שהוא כעין “האדם השלישי”); ההלכה שהם מלבינים היא השלישי. שלשת הפירושים הם בדרך חש־מל־מל – הפירוש שהם עצמם בבחינת שבת הוא בסוד חש ושני הפירושים שיש משהו בחידודם בהלכה בסוד מל לשון ברית מילה (חיתוך־חידוד) ולשון דבור (הלכה ברורה שעולה ביניהם ונלמדת לרבים, “מל” של המתקה), וד”ל.

**בפנימיות,
דעות שלא
נפסקו להלכה
שייכות לעולמות
העליונים, ‘פורחות
באויר’, ולא
לעולמנו שלנו**

מצות החינוך עושה מהקטן מעין ממוצע – חצי-חצי, חצי גדול (המחויב במצוות) וחצי קטן (הפטור מהמצוות והעונשים)

ולעתים משמע שהחיוב כולו
מוטל על האב בלבד.

אצל הקטן המתחנך החלוקה
של חצי-חצי מתבטאת בחלוקה
בין גברא לחפצא – ה'גברא'
שלו חייב, מצד התודעה
הסובייקטיבית שלו, דהיינו
ההרגשה-התחושה שלו ש'הנני
חייב במצוה, כפי שאמר לי

אבא', אך החיוב לא בא לידי ביטוי ב'חפצא' של
המצוה, בשינוי המציאות החיצונית שפועלת
המצוה (בשינוי מהות החפצא של המצוה, הפיכת
לולב ל'לולב של מצוה' וכיו"ב) ובפעולתה על
המציאות (בירור רפח ניצוצין¹⁰).

יש חקירה ידועה האם מצוות דרבנן חלות
גם על החפצא או רק על הגברא. האמור כאן
מתאים במיוחד לצד שההבדל בין מצוות
דאורייתא למצוות דרבנן שהראשונות חלות גם
על החפצא והאחרונות רק על הגברא¹¹ – הקטן

מעלת "מצוות בטלות לעתיד לבוא" (נדה סא, ב) שאזי
שוב "גדול מי שאיינו מצווה ועושה" (אכן, חצי עבד חצי
בן חורין עולה 618, סוד 'חתך הזהב', בו החצי הגדול הוא
"חצי ומטה" והחצי הקטן הוא "חצי ומעלה", היינו שהעיקר
הוא העבדות, ודוק). עבדות היא העיקר בתפלה, מצות
"ועבדתם" (שמות כג, כה), ואילו על התורה נאמר "אין לך
בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" (אבות פ"ו מ"ב),
ועד שמי ש"תורתו אומנותו פטור מן התפלה" (שבת יא,
א); הלכות תפלה פ"ו ה"ח; וראה באורך בשיעור ד' ניסן
שפורסם בגליון פסח) – מי שגם לומד וגם מתפלל הוא
בסוד "חצי עבד וחצי בן חורין" (וראה בשיעור הנ"ל שכך
נהג דווקא רבי ירמיה, ששאף למציאות 'קוואנטית' של חצי-
חצי, וד"ל). כך, משה רבינו מחציו ומטה הוא "עבד נאמן"
ואילו מחציו ומעלה הוא עצמו "אלהים" – שהגיע לתכלית
של "עשה האלהים את האדם ישר" (קהלת ז, כט; סיום
הפסוק, "והמה בקשו חשבנות רבים", היינו בקשת כתר
מצוות בבחינת "מצווה ועושה", אלא שזו "ירידה צורך עליה"
ל"גדול מצווה ועושה") – בן חורין הפטור ממצוות (הנוצרים
טעו ש"מצוות בטלות", בלי "חצי עבד", וממילא התדרדרו
לעבודה זרה של אמונה שאיש הוא כאלקים, עפ"ל וד"ל).
ורמז לחיבור: **עבד בן חורין עולה "איש האלהים" (בן עמרם**
ש"מחציו ומטה איש ומחציו ומעלה אלהים)!

סו הביור תלוי בחכמה – "כולם בחכמה אתברירו" (תניא
אגה"ק כא בשם הזהר) – ולקטן אין דעת מצד אבא-חכמה
אלא רק דעת מצד (מלכות ד) אמא-בינה, וד"ל.

סז שו"ת צפנת פענח (דווינסק) ח"ב סימן לב (וראה שם
סימן ט); אתון דאורייתא (יוסף אומץ) ככל י אות ד; שו"ת

למי מברכין? אמרי ליה לרהמנא.
ורחמנא היכא יתיב? רבא אחוי
לשמי טללא, אכיי נפק לברא
אחוי כלפי שמיא. אמר להו רבה
תרווייכו רבנן הויתו. היינו דאמרי
אינשי בוצין בוצין מקטפיה ידיע.

אפשר להסביר שרבא מצביע
על תקרת הבית משום שהוא
גדל בבית שלם, בו הוא הרגיש

את השראת השכינה בחיק המשפחה (ומחינוך
הוריו קבל את תחושת המחויבות, הידיעה למי
מברכים), ואילו אביי שגדל כיתום (וקבל את
תחושת המחויבות מהאפטורפוס שהופקד על
חינוכו¹²) צריך לצאת החוצה ולהצביע לשמים
כדי להרגיש את נוכחות ה' (על דרך מורנו הבעל
שם טוב¹³, שהתייתם בגיל צעיר, ואהב לצאת
ולהתבודד מחוץ למקום ישוב).

חצי קטן חצי גדול

לפי ההסבר של הרבי, שמצוות חינוך חלה
בעיקר על האב, אך היא חודרת גם אל הקטן
כחיוב מסוים, ניתן לומר שמצוות החינוך עושה
מהקטן מעין ממוצע – חצי-חצי, חצי גדול
(המחויב במצוות) וחצי קטן (הפטור מהמצוות
והעונשים)¹⁴. לכן לעתים משמע שהקטן חייב

סג וברכי מקומות בש"ס מצין אביי את מה שלמד
מהאומנת שגדלה אותו – "אמרה לי אם" – וראה באורך
בשיעור ש"פ ורא (נדפס בגליון בשלח) השתא.

סד וראה סיפורים נוראים מדור הבעש"ט עמ' לד
(מהדורת תשע"ח) שלבעל שם טוב היו את המוחין של אביי.
סה הגדרה של חצי-חצי מזכירה גם את המציאות של
"חצי עבד וחצי בן חורין" (המופיעה בפרט בדיון של
שפחה חרופה, בו יש חידוש שגם קטן שביאתו ביאה,
ושפחה חרופה לוקה על ידו, מביא אשם – החידוש שהוא
נקודת המוצא של כל שיחת הרבי הנ"ל) וגם את מעלת
משה רבינו, "איש האלהים" (דברים לג, א), ש"מחציו
ומטה איש ומחציו ומעלה אלהים" (דברים רבה יא, ד).
בעבודה הפנימית, "חצי עבד חצי בן חורין" למעלותא
היינו מי שגם מקיים את כל המצוות כעבד (מתוך יראה
ה'שואפת' לאהבה, שהיא העבודה-העבדות הנעלית
ביותר, "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא"), מעלת "גדול
המצווה ועושה" (ב"ק לח, א), ויש בו גם מעלה של בן
חורין שעושה את כל המצוות מרצונו וללא עול, על דרך

בהמשך "מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר"^ט – מדיוק לשון הרמב"ם, שלא כותב 'כשיגדיל', הוא שגם אם הקטן מגיע להכרה בטרם יגדיל הוא חייב ללמד את עצמו. הכרה היא כח של דעת^{טא}, וברגע שיש בקטן דעת מספקת – 'חצי גדול' – חל עליו גם חיוב ללמוד (כהכנה לקראת הקיום במעשה, כהמשך דברי הרמב"ם שם – "וכן אתה מוצא בכל מקום שהתלמוד קודם למעשה מפני שהתלמוד מביא לידי מעשה ואין המעשה מביא לידי תלמוד" – כאשר היחס בין הלימוד, הפועל על האדם, למעשה, הפועל במציאות, הוא על דרך היחס בין הגברא והחפצא, ודוק^{טב}).

ע שם ה"ג.

עא הנפש פ"ז (עמ' קיח).

עב וראה גם תניא פ"ז שהלימוד הוא עיקר המעלה עבור האדם (הגברא) אך לשם תיקון העולם (החפצא) יש לבטל ת"ת לקיום מצוות שאי אפשר לעשותן על ידי אחרים.

אינו פועל על המציאות החיצונית (החפצא), ולכן מדאורייתא פטור לגמרי מהמצוות, אך מצד הגברא יש לו (תחושת) חיוב ולכן יש בו חיוב דרבנן^ט.

דוגמה מובהקת לכך שבקטן יש קטנות, שבו החיוב הוא על אביו בלבד, וצד גדלות שיכול להתחייב בעצמו, היא היחס בין דברי הרמב"ם "נשים ועבדים וקטנים פטורים מתלמוד תורה אבל קטן אביו חייב ללמדו תורה"^{טט} לדבריו

מענה אליהו סוף תשובה קח.

סח ממילא עולה שהמצוות דאורייתא פונות לממד הגדול שבאדם והמצוות דרבנן לממד הקטן שבאדם – המצוות דאורייתא הן תיקון הג"ר (המוחין הגדלות) וחיובי דרבנן, החל מ"ז מצוות דרבנן, הן תיקון הד"ת (המדות הקטנות). הסבר זה מתאים למבואר בדא"ח (לקו"ת פקודי ו, ד ובכ"ד) שפעולת ז מצוות דרבנן היא דחית הרע, היינו דחית פסולת מתוך אוכל, ולא בירור ניצוצות המעלה אוכל מתוך פסולת שממילא פועל השראת קדושה (אך אולי י"ל שגם במצוה דרבנן יש השראת קדושה וגילוי אלקות בחפצא שבמציאות, ועצ"ע). סט הלכות ת"פ פ"א ה"א.

הלומד על מנת לעשות | צידה לדרך

- ◆ מצד מוחין דאבא (המחויב בחינוך) כל חיובי הקטן הם על האבא ומצד מוחין דאמא (שאינה מחויבת בחינוך, אך בפועל עיקר החינוך בידיה) החיוב 'חודר' גם אל הקטן.
- ◆ לאמא יכולת מיוחדת לשדר לקטן במבטה – 'אתה גדול! אתה יכול!'
- ◆ חינוך לא יתקיים אם בקטן לא תהיה תחושה שהוא עצמו מחויב במצוה.
- ◆ חלל ריק מושך את הסביבה – הסתלקות הקדושה מושכת את הטומאה לאתו מקום.
- ◆ ראשית כניסת הנפש האלקית היא בחינוך למצוות וגמר ועיקר כניסת הנפש האלקית בחיוב המצוות.
- ◆ כניסת הנפש האלקית מתבטאת בדעת המאפשרת להתחייב.
- ◆ שלבי החינוך השונים – החל מרגע הלידה ממש – מבטאים מדרגות שונות של דעת בקטן.
- ◆ בברית המילה מתחנך הילד 'לבכות כמו יהודי' – עם רגש קדוש השייך ליעקב (ולא בכי של עשו).
- ◆ בעולם היצירה יש משמעות לחווית הסובייקטיבית כמו למציאות האובייקטיבית ובעולם הבריאה כח הדעת-החיבור יוצר מציאות ממשית – ושתיהן הסברות הללו משפיעות על דין קטן בעולמנו שלנו.
- ◆ החינוך הופך את הקטן ל'חצי קטן [מצד החפצא] חצי גדול [מצד הגברא]'

שיעור

כתר שם טוב אות קמג

חברותא בנפלאות

קיצור מהלך השיעור

ב'ח' ניסן – יום השחרור של הרב מהכלא – התקיימה התוועדות מיוחדת לתלמידים העוסקים בהפצה ופעילות. בהתוועדות נלמדו ארבעה מאמרי חז"ל על מעלת הלימוד של "שני תלמידי חכמים", כאשר הכל מכוון לנקודה אחת – קביעת **חברותא בנפלאות** שיגבירו את החשק להפיץ ואת ההצלחה בהפצה. נקודה תמציתית של הדברים כבר פורסמה בגליון פסח וכעת מופיע השיעור המלא (בקיצורים ההכרחיים לקוצר היריעה – מוזמנים לקבל גרסה רחבה יותר ברשימת התפוצה אליה נרשמים בדוא"ל itiel@pnimi.org.il). תלמדו – בחברותא! – ותפיצו הלאה...

בתוך הציבור שלנו – אני חושב שזה מאד־מאד יעזור להפצה בכלל. קודם כל, צריכות להיות חברותא בין הראשים, המשפיעים יותר, ואז הלימוד יתפשט הלאה, שכולם ילמדו. כבר אפשר להתחיל לחשוב מי החברותא שלי כאן... כמובן, עוד יותר טוב לעשות שיעורים של הרבה אנשים, אבל צריך להתחיל מחברותא.

הסוגיא במסכת שבת

נדבר הערב על גמרא במסכת שבת. יש מחלוקת במשנה² בין רבי אליעזר וחכמים האם מותר לצאת בשבת לרשות הרבים עם כלי נשק,

הצעה למעשה – חברותא בנפלאות

ברוכים הבאים כולם – שנזכה להיות כולנו שלוחים. מסתמא דברו כאן קודם על הפצת החוברת שלנו, נפלאות. נדבר הערב בקיצור, אני מקווה. הווארט שלנו הוא הצעה למעשה, "המעשה הוא העיקר"³, הוא שמן הראוי וטוב לעשות חברותא בלימוד נפלאות. כלומר, שכל אחד יחפש איזה חבר טוב – מסתמא לכל אחד יש פה חבר טוב – שאפשר לפחות פעם בשבוע ללמוד ביחד את החוברת. הכוונה אפילו כאן,

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. אור ל'ח' ניסן תשפ"ד – כפ"ח.

א ב רבינו שיחות הרבי מליובאוויטש, ע"פ אבות פ"א מי"ד.

ב שבת פ"ו מ"ד.

אנחנו רוצים

להמתיק את
החרב - גם החרב
של המלחמה
שאנחנו באמצעה
היום (שבהשגחה
פרטית נקראת
"חרבות ברזל")
- והדרך להמתיק
אותה היא על
ידי שהופכים
את החרב
לחבר, לחברותא
בנפלאות

עם חרב - רבי אליעזר
אומר שזהו תכשיט, ולכן
מותר לצאת, וחכמים
חולקים עליו. עיקר
הדין בגמרא¹ הוא בדעת
רבי אליעזר - שואלים
מאיפה הוא לומד, מקשים
ומתריצים. הפסוק העיקרי
שהוא מסתמך עליו הוא
בתהלים מה, בו כתוב
"חגור חרבך על ירך גבור
הודך והדרך"².

כהמשך לכך הגמרא
ממשיכה לדבר על הזכות
הגדולה של חברים, שני
תלמידי חכמים, שקובעים

חברותא ולומדים ביחד. נחזור על הסוגיא הזו
בקיצור. רבי אליעזר אומר שחרב היא תכשיט
אף על פי שלעתיד לבוא החרב תתבטל, "וכתתו
חרבותם לאתים"³. אנחנו רוצים להמתיק את
החרב - גם החרב של המלחמה שאנחנו
באמצעה היום (שבהשגחה פרטית נקראת
"חרבות ברזל") - והדרך להמתיק אותה היא
על ידי שהופכים את החרב לחבר, לחברותא
בנפלאות. זהו תיקון החרב של המלחמה, ואז
באמת אנחנו יכולים לפסוק כמו רבי אליעזר,
שהחרב היא תכשיט.

יש בסוגיא ארבעה מאמרים רצופים, שכולם
בענין שלנו - לעשות חברותא בנפלאות.

"מחדדין זה לזה"

המאמר ראשון הוא של רבי ירמיה בשם
רבי אלעזר: "שני תלמידי חכמים המחדדין זה
לזה בהלכה הקב"ה מצליח להם". הוא לומד
זאת מהפסוק הבא אחרי "חגור חרבך על ירך
גבור הודך והדרך" - "והדרך [המשך] ל'והדרך'

בפסוק הקודם] צלח רכב על דבר אמת וענוה
צדק ותורך נוראות ימינך". זהו פסוק מאד
מיוחד, וגם דרשת חז"ל עליו כאן מאד מיוחדת
- "אל תקרי 'והדרך' אלא 'וחדרך'", מחליפים
את ה"ה ב"ח ואת ה"ד ב"ד. ההידור-המצוה של
חברותא, של שני תלמידי חכמים שמחדדים זה
לזה בהלכה, הוא החידוד. חידוד הוא שינון, מי
שמחודד נקרא שיננא⁴. כתוב במפרשים⁵ שהסימן
העיקרי לחידוד של קדושה, שכל אחד מחודד אחד
את השני, הוא שכל אחד מתחיל לחדש חידושי
תורה. מהו שרש חדש לענייננו? גם חד, של חידוד,
וגם ה"ש של שינון, "ושננתם". משרש חדד ושרש
שון יוצא חדש. זאת אומרת שהלימוד בחברותא
עוזר לעורר את כח המשכיל.

מה השכר של "שני תלמידי חכמים המחדדין
לזה בהלכה"? "הקדוש ברוך הוא מצליח להם".
כתוב "והדרך צלח" - "צלח" לשון הצלחה.
יש במפרשים הרבה פירושים⁶ מהי ההצלחה
כאן, באיזו הצלחה מדובר, אבל זהו מושג פתוח,
אז אנחנו נדרוש לענייננו שההצלחה היא פשוט
שנצליח להפיץ תורה בעולם.

איפה עוד כתוב שה' מצליח מישהו?
כתוב על משיח "וחפץ הוי' בידו יצלח". ידוע
שבחסידות "חפץ" הוא החיבור בין תענוג ורצון⁷
- שהתענוג שבנפש, עתיק, פנימיות הכתה,
מתלבש ומאיר בחיצוניות הכתה, אריך. בשביל
להצליח צריך חפץ, שהוא חיבור הענג שבנפש
והרצון שבנפש, לעשות את רצון ה' בשמחה
ובטוב לבב. עונג הוא בעיקר ההפצה החוצה.
צריך רצון, רצון הוא כח, אבל הכח המניע להפיץ
הוא רק אם יש לך תענוג מהדבר. דווקא התענוג
שיש לך בדבר, בנפלאות, נותן את המוטיבציה
להפיץ יותר ויותר - חפץ גורם להפצת המענינות

1 תהלים מה, ה.

2 ראה ספר הערוך אות השי"ן; עין זוכר (להחיד"א)
מערכת שסעיף יד.

3 עין אליהו בסוגיין ד"ה "אמר" (הראשון).

4 ראה גם רוב דגן בסוגיין ד"ה "ב' ת"ח".

5 ישעיה נג, י.

6 לקו"ת שה"ש כח, ד ובכ"מ.

7 שבת סג, א.

8 תהלים מה, ד.

9 ישעיה ב, ד.

וה' מרכיב אותך על המציאות, תגיס דעת, תגיע לגסות הרוח, חס ושלוש. על כך ממשיך הפסוק – "וענוה צדק", שאתה נשאר בענוה. יש פה שני ביטויים של מה שה' מצליח ושני דברים שאני צריך לנהוג – ה' נותן לי הצלחה וה' נותן לי לרכוב על העולם, ועלי לדאוג שהלימוד יהיה לשם שמים באמת, לשמה, ולא חלילה שלא לשמה, וששאר בענוה ושפלות, "וענוה צדק". אם הוא מצליח וזוכה לכל הדברים האלה –

בסוף הוא זוכה לתורה שניתנה בימין, "ותורך נוראות ימינך". זהו סוף הפסוק. "ותורך" דורשים לשון תורה, הוא זוכה לתורה. יש נפלאות בתורה, "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"^{טו}, ויש דבר שהוא אולי עוד יותר מ"נפלאות" – "נוראות". [שם חדש לגליון!] כן... אפשר עיתון חדש, "נוראות", נשמע טוב... רואים כאן שדווקא ה"נוראות" בא מהימין, "נוראות ימינך" – "מימינו אש דת למו"^{טז}.

המפרשים שואלים מה החידוש בסוף, הרי כבר בהתחלה קוראים לו תלמיד חכם, אז גם בהתחלה יש לו תורה! אחד הפירושים^{יז}, פירוש טוב, הוא שבהתחלה הלימוד שלו היה יחסית כולו שמאל. מה פירוש שמאל? נגלה. כמו שמודגש "שני תלמידי חכמים המחדדין זה לזה בהלכה". כל מה שאדם לומד ומצליח ועולה לגדולה, רוכב, ולומד לשמה, ולומד בענוה ושפלות – עדיין בחלק הנגלה של התורה. אבל "ותורך נוראות ימינך" כבר אומר שהוא זוכה לנשמתא דאורייתא, פנימיות התורה, הסודות של התורה, שהם באמת הנוראות של התורה.

חוצה שהיא היא "חפץ הוי"^{יח} (חפץ מתחלף ב- חפץ וגם ב-חופץ). כמו שנראה בכל המאמרים, את המוטיבציה להפיץ מחזקות מאד חברותא מוצלחת.

המאמר ממשיך "ולא עוד אלא שהם עולים לגדולה". הוא לומד זאת מהמלה הבאה בפסוק – "רכב". עולה מכאן גם פירוש יפה, פשוט, להבדל בין "מעשה בראשית" ל"מעשה מרכבה"^{יט}: ב"מעשה בראשית" אני עדיין למטה

מהשמים, אני פה למטה ואומר "מה גדלו מעשיך הוי"^כ ו"ומה רבו מעשיך הוי"^{כא}, מתפעל מהסודות של "מעשה בראשית". אבל "מעשה מרכבה" הוא שאני כבר רוכב על המציאות. הפשט במרכבה הוא שאני מרכבה לה', שה' רוכב עלי, אבל כאן בחז"ל בפירוש הכוונה של "רכב" היא שאתה רוכב על מישהו אחר. כשאומרים שהוא רוכב על כולם אין הכוונה שהוא שובר להם את העצמות, אלא שהוא משפיע.

הגמרא ממשיכה – "יכול לומדים תורה שלא לשמה? תלמוד לומר 'על דבר אמת'". בשביל לזכות להצלחה, בשביל לזכות לרכוב על המציאות, להנהיג את המציאות ולהשפיע עליה, צריך "על דבר אמת" – ללמוד לשמה, בלי שום מניע חיצוני, הכל לשם שמים. לענייננו היינו לשם הצלחת השליחות, שתכליתה להביא גאולה לעם ישראל ולעולם כולו – זו תכלית הכוונה שלך בלימוד.

עליה, צריך "על דבר אמת" – ללמוד לשמה, בלי שום מניע חיצוני, הכל לשם שמים. לענייננו היינו לשם הצלחת השליחות, שתכליתה להביא גאולה לעם ישראל ולעולם כולו – זו תכלית הכוונה שלך בלימוד.

אחר כך הגמרא אומרת "יכול הגיס דעתו?" – יתכן שמרוב הצלחה וגדולה, שאתה מצליח

ב"מעשה

בראשית" אני עדיין למטה מהשמים, אני פה למטה ואומר "מה גדלו מעשיך הוי" ו"ומה רבו מעשיך הוי", מתפעל מהסודות של "מעשה בראשית". אבל "מעשה מרכבה" הוא שאני כבר רוכב על המציאות

טו תהלים קיט, יח.

טז דברים לג, ב.

יז ראה בעין אליהו הנ"ל, ובבן יהוידע בסוגיין ד"ה "ואם".

יב הגיגה יג, א.

יג תהלים צב, ו.

יד שם קד, כד.

”נוחין זה לזה”

לעורר משהו – גם נחת מעוררת את הנשמה של השני. פירוש שני של רש”י ש”נח” הוא לשון ”לך נחה”^{כב}, לשון הנהגה, הולכה והובלה. ”שני תלמידי חכמים הנוחין זה לזה בהלכה” הכוונה שכל אחד מנחה את השני להגיע לאמתה של תורה, כל אחד מוביל את השני ומשפיע לו להשפיל את עצמו בנחת. מה פירוש מוביל? מקדם – כשלומדים יחד אני מקדם אותך ואתה מקדם אותי בלימוד התורה.

מה קורה אתם? הקב”ה מקשיב להם, שנאמר ”אז נדברו... ויקשב הוי’ וישמע...”. זהו פסוק שמאד אוהבים בחסידות. למה? בגלל הצורה ”נדברו”, בלשון נפעל^{כג}. זהו פסוק מובהק של הבעל שם טוב, שנוולד בשנת נח”ת^{כד}, וכתוב בו ”אז נדברו”, בנחת, ומכח הנחת ה’ משפיל עמים תחתינו – ”ידבר עמים תחתינו ולאָמים תחת רגלינו”.

בהמשך לכך הגמרא כאן מביאה את הפסוק בקהלת ”שמר מצוה לא ידע דבר רע”^{כה}, פסוק שמובא גם בהתחלת כתר שם טוב^{כו}. רואים שכל הקטע של המאמר השני, ”שני תלמידי חכמים שנוחין זה לזה בהלכה”, רעיון אחרי רעיון, הוא היסודות של הבעל שם טוב. בהמשך מובא גם הפסוק הסמוך לו – ”באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה”^{כז}. ה’ הוא המלך ”ומי יאמר לו מה תעשה!?” – אבל ”צדיק גוזר והקב”ה מקיים”^{כח} ועוד יותר ”הקב”ה גוזר וצדיק מבטל”^{כט}. כידוע אצלנו^ל, בעיקרי האמונה של החסידות, זהו העיקר שכנגד ספירת ההוד

גם המאמר השני הוא של רבי ירמיה, אבל הוא כבר בשם רבי שמעון בן לקיש. הייתי מצפה למאמר עוד יותר ’קשה’ (מתאים לאופי של רבי שמעון בן לקיש^כ), אבל לפי רוב המפרשים^ט זהו מאמר שבא לאזן את המאמר הראשון – כאילו ששני המאמרים הם דבר והיפוכו: ”שני תלמידי חכמים הנוחין זה לזה בהלכה הקב”ה מקשיב להם”. קודם דובר על שני תלמידי חכמים שמחדדים אחד את השני – צריך חידוד – ופתאום בא מאמר שנשמע הפוך, ששני תלמידי חכמים נוחים זה לזה.

שוב, שלא נשכח, כל מה שאנחנו מדברים כעת הוא לעשות חברותא – ובחברותא על כל אחד מאתנו לקיים את כל אחד ארבעת המאמרים בסוגיא הזו. הפסוק שלומדים ממנו הוא ”אז נדברו יראי הוי’ איש אל רעהו ויקשב הוי’ וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי הוי’ ולחשבי שמו”^כ. הגמרא אומרת על ה”נדברו”, ש”אין דבור אלא לשון נחת, שנאמר ’ידבר עמים תחתינו’^{כא}” – נחת הוא גם מלשון להשפיל עמים תחתינו. ל”נוחין זה לזה” יש שני פירושים: הפירוש הראשון של רש”י הוא שהם מדברים בנחת. לדבר בנחת הכוונה גם לפתוח את הלב, את המת, את החוש של החברותא מכח הנחת. נחת גם פועלת, כמו שחידוש הוא בפירוש בשביל

שלא נשכח,
כל מה שאנחנו
מדברים כעת הוא
לעשות חברותא
- ובחברותא
על כל אחד
מאתנו לקיים
את כל ארבעת
המאמרים בסוגיא
הזו

כב שמוות לב, לד.

כג לקו”ת פקודי ו, א; שם ח, ב, ובכ”מ.

כד ספר התולדות רבי ישראל בעש”ט ח”א פ”ב.

כה קהלת ח, ה.

כו צואת הבעש”ט בתחלת כש”ט.

כז קהלת ח, ד.

כח ע”פ תענית כג, א.

כט ע”פ מו”ק טז, ב; תנא דבי אליהו רבה פ”ב.

ל אמונה ומודעות מאמר ”עיקרי האמונה של פנימיות התורה” עמ’ ריב.

יח על דמותו של ריש לקיש ראה שיעור כ”א טבת תשע”א. ובסדרת שיעורים בתשע”ד – אור לכ”ו אדר ב’, מוצאי ר”ח ואור לב’ ניסן ואור ל”א ניסן.

יט וראה גם בפירוש הבן יהוידע כאן (ד”ה ”שני”) – בשם רבו מהר”ע סומך – וכן בפירוש ח”י שלמה כאן.

כ מלאכי ג, טז.

כא תהלים מז, ד.

מי יכול לבטל את הגזרות של ה', מה שנקרא בלשון החסידות להמתיק את הדינים? מי שמקיים "שומר מצוה לא ידע דבר רע"

אחד לשני. זו מעלה נוספת. אפשר להיות נח אחד לשני, וגם לחדד אחד את השני, אבל אתה לא מקשיב לו... כמו שנסביר, הקשבה אחד לשני תלויה בכח הקליטה בנפש, התבונה, מכוחה הלב פתוח להקשיב – אני רוצה לשמוע מה שהשני אומר. אם אני ואתה יושבים יחד, לומדים יחד תורה, לומדים יחד את החוברת נפלאות – או החוברת נוראות...

– עם לב פתוח להקשיב אחד לשני, מוסיפים בכך תבונה. כח התבונה הוא כח הקליטה, ההקשבה, והוא מוסיף תבונה – מוסיף לי בינה שאני מקשיב לך. כאשר אנחנו מקשיבים אחד לשני ה' שומע לקול שלנו – מה הכוונה? לא ששומע לתוכן אלא הנהה מהקול.

בסדר המאמרים כאן יש ממאמר למאמר יותר ויותר אהבה של הקב"ה. אם ה' אוהב אותנו, את החברותא שלומדת נפלאות יחד, הוא מקשיב לקול שלנו – מתוך ההנאה שלו מלשמוע את הקול. זהו פשט הפסוק "היושבת בגנים". מה הם "גנים"? גן עדן, מקום של הנאה. כל הפסוק הוא באווירה, בהשראה, של הנאה. כאן חז"ל מסבירים ש"חברים מקשיבים" אלו שני תלמידי החכמים עצמם, ואז ה' אומר "לקולך השמיעיני" – אני פשוט אוהב לשמוע את הקול שלך, הקול שלך עושה לי טוב על הנשמה.

"מדגילים זה לזה"

המאמר הרביעי הוא "שני תלמידי חכמים המדגילים זה לזה בהלכה הקב"ה אוהב, שנאמר 'ודגלו עלי אהבה' לה". חשוב לנו מי החכמים כאן. המאמר השלישי והרביעי הם של רבי אבא בשם רבי שמעון בן לקיש. כלומר, את שלשת המאמרים האחרונים אמר ריש לקיש ואת הראשון אמר רבי אלעזר. כאשר ריש לקיש נפטר ניסו לנחם את רבי

שהיא המשכה מהבינה^ל, כמו שנסביר). מי יכול לבטל את הגזרות של ה', מה שנקרא בלשון החסידות להמתיק את הדינים? מי שמקיים "שומר מצוה לא ידע דבר רע". איך הבעל שם טוב מפרש? "שומר מצוה" הוא כמו אברהם אבינו, שיושב בפתח אהלו – בפסח דווקא – ומחכה לאורחים^{לב}, עד שמגיעים שלשת המלאכים. אחד כזה יכול לומר

לה' מה לעשות וגם לבטל את גזרות המלך. כל הדברים האלה כתובים תחת שני תלמידי חכמים שנוחים זה לזה בהלכה.

"מקשיבים זה לזה"

המאמר השלישי הוא "שני תלמידי חכמים המקשיבים זה לזה בהלכה הקב"ה שומע לקולך" – דומה למאמר השני, אבל לא זהה. המאמר הקודם היה "שני תלמידי חכמים הנוחין זה לזה בהלכה הקב"ה מקשיב להן" וכאן ה"שני תלמידי חכמים" בעצמם מקשיבים אחד לשני – ודאי לא אותו דבר כמו "נוחין זה לזה" – ולא כתוב שהקב"ה "מקשיב להן" אלא "שומע לקולך", שומע את הקול שלהם. מה פירוש?

כל דבר הגמרא מביאה מפסוק, ממנו אפשר להבין גם את המשמעות. כאן מובא פסוק אחד לפני סוף שיר השירים – "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעיני"^{לד}. יש פירושים בחז"ל^{לד} ש"חברים מקשיבים" הם מלאכי השרת, והם מקשיבים לנו, עם ישראל, שיושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ועוסקים בתורה. אבל כאן מפרשים אחרת, שה"חברים מקשיבים" הם שני תלמידי החכמים עצמם, אשר מקשיבים

לא ע"פ הקדמת תקו"ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד; ע"ח שכ"ט פ"ח.

לב ראה רש"י על בראשית יח, א.

לג שה"ש ח, יג.

לד ראה זהר ח"ג יג, א.

לה שה"ש ב, ד.

עושים שיעור עם

הרבה אנשים,
ומי יודע אם מה
שאומרים שם
מאה אחוז נכון,
אבל העיקר שיש
פה הרבה אנשים

יוחנן ולהביא לו מישהו במקומו^ל. הביאו את רבי אלעזר, שבאמת היה גדול מאד, אבל על כל דבר שרבי יוחנן אמר הוא הביא אסמכתא – וזה לא ניחם את רבי יוחנן. ריש לקיש היה מחדד אותו בקושיות שלו, ולפי פירוש אחד של המאמר הרביעי הוא אחד עשה גם את מה שכתוב בו.

מה פירוש "מדגילים זה לזה"? יש פירוש רש"י כאן ויש רבינו תם בתוספות – לא בסוגיא כאן, במסכת שבת, אלא במסכת עבודה זרה^ל – שחולק על רש"י ונוקט בפירוש של ספר הערוך. רש"י כאן אומר ש"מדגילין" לשון דגל, שהוא לשון אסיפה של אנשים יחד, קיבוץ, כמו "דגל מחנה אפרים". מהמשך הגמרא משמע שמדובר בשני תלמידים שהם לא תלמידי חכמים מובהקים. אדרבא, הם מתחילים, הם בעלי תשובה בתחלת הדרך. במתא, בעיר שלהם, אין רב מובהק ללמוד ממנו – לכן הם לא יודעים בדיוק מה לעשות. אין להם מורה, לכן הם משתדלים ככל יכולתם ללמוד יחד, והעיקר שהם אוספים אחד את השני. שוב, מרש"י משמע ש"מדגילין" לשון אסיפה, שעיקרה להתחבר – עצם ההתחברות של שני החבר'ה האלה. הם לומדים, לא תמיד מכוונים את ההלכה, אבל מנסים כמיטב יכולתם – והקב"ה אוהב אותם. כלומר, גם בנפלאות – לדאבוננו יש אנשים שלא מבינים מה שכתוב שם, כי זה לא מובן, לא כתוב טוב... יוצא שבשביל לעשות חברותא בנפלאות, שאתה לא בדיוק מבין, צריך להדגיל אחד את השני. על כך כתוב "ודגלו עלי אהבה" – הקב"ה אוהב אותם, אוהב אותנו, שבכל אופן מתכנסים ללמוד.

כאשר רבינו תם מביא את פירוש רש"י הוא לא מצטט כמו שכתוב אצלנו. הוא אכן כותב

שרש"י מפרש "מדגילין" לשון אסיפה, אבל לא שאחד אוסף את השני ומשתדלים להבין כמה שיכולים להבין, אלא שהכוונה שעושים שיעורים ברבים, שמלמדים תורה ברבים – עושים שיעור עם הרבה אנשים, ומי יודע אם מה שאומרים שם מאה אחוז נכון, אבל העיקר שיש פה הרבה אנשים – "מדגילין" לשון דגל. ככה רבינו תם מבין את רש"י, אבל הוא לא מסכים לפירוש הזה. לדעתו הפירוש האמתי של "מדגילין" הוא כמו שכתוב בערוך – להקשות קשה, אפילו לסתור אחד את השני. כלומר, לפי הפירוש שלו המאמר האחרון חוזר למאמר הראשון – יש במאמרים האלה איזה סדר של "חותם המתהפך" (על דרך "דחילו ורחימו ורחימו ודחילו"^ל): "מחדדין" שייך לגבורה, "נוחים" לחסד, גם "מקשיבים" לחסד, ובסוף, לפי רבינו תם, "מדגילים" הוא גם גבורה, לתת מכות אחד לשני... הוא מביא מהערוך שדגלא הוא לשון שקרן (לפי תרגום "ימעל" – "נדגל"^ל) ומפרש ש"המדגילין זה לזה" היינו "המכחישין זה לזה [ואינם עומדים על העיקר]". ממש פירוש אחר לגמרי מפירוש רש"י. בכל אופן, הפסוק למאמר הזה הוא "ודגלו עלי אהבה", והווארט הוא שאם אנחנו מדגילים אחד את השני ה' אוהב אותנו. זהו ודאי דבר טוב, שה' אוהב אותנו.

המבנה הפנימי

עד כאן ארבעת המאמרים. אנחנו רוצים להבין מאיפה הם באים, את הענין הפנימי שלהם, שיהיה בחברותא הכל. לא פשוט להבין את המבנה הפנימי כאן, אבל נאמר מה שנראה לנו: כבר אמרנו ש"המחדדין" היינו לגלות את כח המשכיל שבנפש, שבלשון הקבלה היינו גבורה דעתיק שמתלבשת במו"ס דאריך ומשם מאירה לחכמה עילאה. זו בעצם הפנימיות של פרצוף אבא עילאה, בלשון הקבלה.

לח – ראה זהר ח"ג כקג, א ואילך; תקו"ז ו (כא, ב); שם י (כה, ב).

לט – משלי טז, י.

לו – בבא מציעא פד, א.

לז – ע"ז כב, ב תוד"ה "רגלא בחבריה ידע".

"קולך השמיעיני"; אחרון־אחרון, התכל"ס, הוא להגיע ל"מדגילין", להיות דגל, ל"ודגלו עלי אהבה", תיקון מדות הלב של פרצוף ז"א. אז או שאנחנו משתדלים יחד, לא בדיוק מבינים – אין לנו רב, כמו שני אנשים שלומדים נפלאות באיזה פאב בתל אביב, מי יודע מה יצא מהלימוד שלהם – או שאנחנו "מכחישין זה את זה". אבל את החבורות הזו הקב"ה אוהב מאד, "הקב"ה אוהבן".

סימן זרות

נסיים ברמז מופלא: לפני הסוגיא הזו כתוב סימן בגמרא. יש הרבה־הרבה סוגיות שכתוב לפנין סימן כדי לזכור את סדר המאמרים או את סדר החכמים שאמרו את המאמרים. כאן כתוב סימן זרו"ת. מאז הדפסת הגמרא נשברו הרבה קולמוסים, וראשים של הרבה חכמי ישראל, להבין מהו הסימן הזה ומה הקשר שלו לסוגיא הזו. אנחנו נאמר משהו מוזר על הזרו"ת, אבל היות שהרמז כל כך מכוון אפשר אולי

לחשוב שזו אפילו הכוונה...

נתחיל מכך שהמלה 'זרות' יכולה להיות מלשון זה, במובן של כתר. יש בכלי המקדש שלשה "זר זהב סביב"^{מב}, כנגד שלשה כתרים – כתר תורה, כתר כהונה וכתר מלכות^{מג}. אבל במשנה^{מד} בה אומר רבי שמעון ש"שלשה כתרים הם..." הוא אומר שיש עוד אחד, רביעי, "וכתר שם טוב עולה על גביהם", כך שבעצם יש ארבעה כתרים. לכן נציע – שוב, משהו רחוק מאד לכאורה – שאולי הסימן הוא זרות, מלשון זה וארבעת המאמרים האלה הם בעצם ארבעת הכתרים. לפי איך שנסביה, כל הכתרים – כולל

הבן יהודע אומר שזוג המאמרים הראשון, של רבי ירמיה, "מחדדין זה לזה" ו"נוחין זה לזה", הוא דבר והיפוכו (וכך גם הזוג השני, של רבי אבא, לפי פירוש רבינו תם, כנ"ל). לכן נראה לי לומר שיש ביניהם התכללות במבנה הפנימי. לפי זה, המאמר של הנחת הוא אמא עילאה, אשר כלולה באבא עילאה. נחת היא גם תכונה של חכמה, "דברי חכמים בנחת נשמעים"^{מז}, אבל זו בחינת האמא שבאבא – אמא עילאה שכלולה באבא עילאה. אמרנו שה"נוחין" הוא שרש החסידות, שרש הבעל שם טוב.

אחר כך ה"מקשיבים" הוא אמא עצמה – לא אמא עילאה (נחת) שכלולה באבא עילאה (חידוד) – או התבונה. ההקשבה, שאחד מקשיב לשני, פותח עצמו לקלוט, היא פרצוף אמא עצמה, שבעצם הוא פרצוף תבונה בלשון הקבלה.

המאמר האחרון, "מדגילין", ודגלו עלי אהבה", הוא החסד – שפנימיותו אהבה – שהוא "יומא דאזיל עם כולהו יומין"^{מא},

לכן הוא כנגד כל פרצוף ז"א. בהיותו פרצוף ז"א יש לו קצוות, שאפשר לפרש אותו לימין או לשמאל, לחסד או לגבורה, אבל עיקר הפשט של הגמרא הוא שהקב"ה אוהב אותך, אז מסתמא כולו שייך לאהבה. האהבה היא החסד, הראש שכולל את כל הקצוות, את כל המדות של הלב. נסכם: המאמר הראשון, "מחדדין", הוא גבורה דעתיק, אבא עילאה; המאמר השני, הנחת, הוא אמא עילאה; המאמר השלישי הוא עצם התבונה, ההקשבה. יש דמיון בין שתי הנוקבות כאן, אמא עילאה ותבונה, ששתיהן חוש השמע – הקב"ה מקשיב להן והקב"ה שומע לקולן,

מב שמות כה, יא ויכה; ל, ג.

מג ראה רש"י שם.

מד אבות פ"ד מ"ג.

מ קהלת ט, יז.

מא ראה זהר ח"ג קג, איב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב;

פע"ח שער הה"ס פ"א.

שמים, הוא מתאר מישהו שרוח הבריות נוחה הימנו, מישהו עם כתר שם טוב – זהו חלק מהגדר של מי שזוכה לכתר תורה. בכל אופן, מי זוכה לכתר שם טוב? תלמיד חכם, כמו הבעל שם טוב – זוכים לכך מתוך התורה. לא שייך כתר שם טוב לאחד שאין לו תורה.

הכל יוצא מן התורה שלנו, לכן המאמר הראשון כאן – שה' שם אותנו פה לעשות חברותות בנפלאות, כדי לחדד אותנו אחד עם השני כך שנוכה גם לחדש בעצמנו – הוא כנגד כתר תורה, הוא מדריך איך לזכות בכתר תורה. אדמו"ר הזקן כותב בתניא^{מט} שכתר תורה הוא שכל אחד יחדש בכל פרד"ס התורה לפי שרש נשמתו, לשם כך צריך את החידוד. הנקודה הזו שייכת, כמובן, לכל מחנך – גם ילדים צריך לחדד. מה מחדדים? חרב. הכל בסוגיא כאן יוצא מהחרב, הפסוק הראשון, ועובר לפסוק הבא, שהחרב הופכת להיות חברותא בנפלאות.

נדלג רגע על ה"מקשיבין" אל המאמר האחרון, "מדגילין". לאיזה כתר הוא שייך? "כתר מלכות". דגל הוא מלכות – כאשר אנחנו לומדים ביחד אנחנו עושים דגל, מדגילים אחד את השני. במיוחד לפי איך שרבינו תם מבין את רש"י, ש"מדגילין" פירושו להפיץ תורה ברבים – שזו בעצם המטרה שלנו – זהו כתר מלכות. אם כן, יוצא ש"היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני" צריך להיות "כתר כהונה". כלומר, שאותם חברים שמקשיבים אחד לשני וה' שומע להם הם כהנים. כמו ברכת כהנים, שה' מקשיב לה – הוא פחות מקשיב לתוכן, הוא יודע את התוכן, אלא מקשיב לנעימה, מקשיב לנקודת האמת שלך, שומע את הנשמה שלך. ההקבלה הזו מתאימה לפסוק "שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך הוי' צבאות הוא"^נ, עליו דרשו חז"ל "אם הרב דומה למלאך הוי' צבאות תורה יבקשו מפיהו ואם

כתר שם טוב, שעולה על גביהם – כלולים בתוך כתר תורה, "ותורך נוראות ימינך". זהו חידוש בפני עצמו. בבית המקדש כתר תורה הוא זר הזהב של ארון הקדש, כתר כהונה הוא זר הזהב שעל המזבח הפנימי ו"כתר מלכות" הוא זר הזהב שעל השלחן. אין בבית המקדש זר כנגד כתר שם טוב^{מח}, אבל הוא לא יכול להיות יותר מקדש הקדשים – והכתר שבקדש הקדשים הוא כתר תורה.

נתחיל מכתר שם טוב: איזה מאמר שייך אליו? כבר אמרנו ששרש החסידות, שרש הבעל שם טוב, הוא "שני תלמידי חכמים הנוחין זה לזה", עם כל הרמזים – עם המאמר של "שומר מצוה" ועם כל הנחת, החל מהולדת הבעל שם טוב בשנת נח"ת. הבעל שם טוב יצא פעם לתלמידים ואמר להם "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו"^{מז} – הוא לא הוסיף שום הסבה, רק אמר את המאמר כצורתו, וזה כל כך השפיע על התלמידים הגדולים שלו עד שהם יצאו מהכלים^{מז}. מישהו שרוח הבריות נוחה הימנו והוא לומד חברותא, לומד בדרך של "נוחין לזה לזה", ה' מקשיב וכותב את הדברים שלהם. זהו המאמר שכנגד כתר שם טוב, אם בכלל יש פה הקבלה...

הכל כאן יוצא מהתורה. כאשר הרמב"ם מסביר^{מח} מיהו תלמיד חכם אמתי, שמקדש שם

מה אך יש לומר שהוא רמז ב"ציץ נזר הקדש" (שמות לט, ל) שעל מצח הכהן הגדול.

מו שם פ"ג מ"י.

מז שיחת שמח"ת תש"ה (נדפסה בסה"מ תש"ט עמ' 79).

מח הלכות יסודי התורה פ"א ה"א (וראה גם בשיעור ג'

ניסן – נדפס בגליון פסח – השתא).

מט ראה אגה"ק כט.

נ מלאכי ב.ז.

כתר תורה הוא
שכל אחד יחדש
בכל פרד"ס
התורה לפי שרש
נשמתו, לשם
כך צריך את
החידוד. הנקודה
הזו שייכת, כמובן,
לכל מחנך – גם
ילדים צריך לחדד

לעשות גימטריא מתקן את חיצוניות הכלים – הגימטריא הזו היא תיקון גדול של חיצוניות הכלים שלנו...

את ארבעת המאמרים האלה? הראשון, "מחדדין", הוא מאמר של רבי אלעזר. שלשת הבאים, איך שכתוב בגמרא, הם של רבי שמעון בן לקיש (כך כתוב כאן, לא ריש לקיש). אם כן, יש **רבי אלעזר** פלוס שלש פעמים **רבי שמעון בן לקיש**, שלמרבה הפלא

עולים 14030! יותר מזה לא צריך... אם מחברים את בעלי המימרות עם הכתרים, פעמיים 4030, כבר מגיעים ל**כתר** פעמים **אחד**, סוד "כתר אחד לשניהם"^{נב}. כל חברותא היא כמו יחוד של איש ואשה (**חברותא** עולה **איש-אשה**!), שצריכים להיות "עזר כנגדו"^{נא} בלימוד, ויש ביניהם ארבעה סוגים של יחוד – מחדדים, נוחים, מקשיבים ומדגילים – על דרך ארבע העליות של "אהתי, רעיתי, יונתי, תמתי"^{נד}, כאשר הפסגה היא המדרגה של "תמתי" – תאומתי"^{נח} בה "כתר אחד לשניהם", ל"שני תלמידי חכמים". במסכת ברכות^{נט} אומר רבי אמי ש"שני תלמידי חכמים המחדדין זה לזה בהלכה מצטרפין" לזימון, כאילו הם שלשה – כבר מהמדרגה הראשונה של החברותא ניכר ש"שכינה ביניהם", שהשותף השלישי מופיע בתוך החברותא.

לאחרונה ראינו^{נז} שלעשות גימטריא מתקן את חיצוניות הכלים – הגימטריא הזו היא תיקון גדול של חיצוניות הכלים שלנו... לחיים לחיים, שנזכה בשמחה ובטוב לבב לצאת ממצרים, להגיע ל"זמן חרותנו", לחרות אמתית.

לאו אל יבקשו תורה מפיהו"^{נא}. מיהו "מלאך הוי' צבאות"? הכהן, כהן צדק. אמרנו שרוב פירושי חז"ל הם ש"חברים מקשיבים" הם מלאכים, "כי מלאך הוי' צבאות", ורק כאן מפרשים שאלו שני תלמידי החכמים – סימן שזוהו אותו ענין, ששני התלמידי

חכמים שמקשיבים אחד לשני הם מלאכי השרת, מלאכי ה' צבאות. יש פה כהנים, טוב שידעו שכהנים הם "תלמידי חכמים המקשיבים זה לזה"^{נב}.

יוצא שבעצם ההחלטה ללמוד (לשמה) בחברותא כבר זוכים לכתר, "זר זהב סביב" שני בני החברותא – או לכתר תורה או לאחד משלשת הכתרים האחרים (שכולם נאצלים מכתר תורה). שני תלמידים חכמים הם כמו שני עדים, גם במובן של עדי תכשיט – "עדים מהר **חרב** [אותיות **חרב**, שהיא עדי-תכשיט, 'חגור חרבך על ירך גבור' שלפי הסוגיא דנן קאי על דברי תורה]^{נב}, היינו הכתרים, כתרי תורה, להם זוכה בקבלת התורה.

רמזי ההקבלה

אפשר לומר שכל ההקבלה הזו היא לא משהו... אבל בסוף המספר הוא שמשכנע, כנגדו אין טענות בכלל – הוא סוגר את הענין. ארבעת הכתרים – **כתר תורה, כתרהונה, כתרהמלכות, כתרהשם טוב** – עולים 4030, יש פעמים **אחד** – "יש אחד ואין שני"^{נב}. כלומר, זו כפולה חשובה של שם הוי' ב"ה – **הוי' פעמים 155**. מי אמר

נא חגיגה טו, ב.

נב כפי שהוסבר, ה"מקשיבים לזה לזה" מצטרפים ל"נוחין זה לזה" (שהקב"ה מקשיב להם) – היינו ההצטרפות כתר שם טוב (של הכהן הגדול) לכתר כהונה, כנ"ל הערה מה (ודוק בחדא"ג מהרש"א יומא עב, ב ד"ה "שלשה זירים" וקידושין סו, א ד"ה "מעשה בינאי" שציץ הכהן הגדול הוא הוא כתר כהונה).

נג שמות לג, ו.

נד קהלת ד, ח.

נה ראה ע"ח של"ו פרקים איב; לקו"ת שה"ש מה, ב.

נו בראשית ב, יח.

נד שה"ש ה, ב.

נח שה"ש רבה ה, ג.

נט ברכות מז, ב.

ס אהבת שלום לפסח ד"ה "ורחץ" – נדפס עם ביאור

בגליון פסח.

פרקי אבות

פרק א', משנה ט"ו

אברהם אומר מעט ועושה הרבה

והנה ביצירת האדם נאמר "ויהי האדם לנפש חיה", ומתורגם "לרוח ממללא" – כח הדבור שיש לשמרו היטב שיהיה נכון ו'איכותי', כאשר עיקר תכלית הדבור הוא לגלות את האמונה, "האמנתי כי אדבר", אמור אמונה. זהו הדבור של אברהם אבינו, ראש כל המאמינים ("ראש אמנה") שהקדיש את חייו לפרסם אלקות בעולם. דבור האמונה הזה הוא "אמור מעט", שהרי האמונה היא בה' אחד, ה"מעט" האמתי הכולל הכל ועושה הכל, "ברוך אומר [מעט] ועושה [הרבה]".

המעט הטוב של דבור האמונה מגלה את נקודת הצדיק הגמור שיש בכל אחד מישראל ("טוב מעט לצדיק") מצד היחידה שבנפש, כמו שכתוב "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו"¹, ופירש מורנו הבעל שם טוב² "שיש בכל נפש מישראל הבחינה ועוד מעט... בחינת היחידה" (ומכח בחינה זו יכול האדם לעשות תשובה ולהפוך מרשע גמור לצדיק גמור ואז "והתבוננת על מקומו ואיננו" – "שהרע לא יוכל להמצא כי נהפך לטוב ממש").

שְׁמַאי אָמַר, עֲשֵׂה תוֹרַתְךָ קְבֵעַ. אָמַר מְעַט וְעָשָׂה הַרְבֵּה, וְהוּי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסֵבֶר פְּנִים יְפוֹת.

אמור מעט ועשה הרבה. פירש הברטנורא "כמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה שאמר תחלה 'ואקחה פת לחם' ובסוף 'ויקח בן בקר רך וטוב'³. אברהם אבינו, הדוגמה המובהקת בתורה ל"אמור מעט ועשה הרבה", הוא עיקר תיקון האדם: הוא נקרא "האדם הגדול בענקים", גדול המעניקים ("הענק תעניק לו") במדת הגדולה-החסד, "עשה הרבה". "אלה תולדות השמים והארץ **בהבראם**" אותיות **באברהם**, אברהם הוא תיקון הבריאה והאדם במדת החסד, "עולם חסד יבנה". "אמור מעט" אינו רק למעט באמירה, אלא לומר אמירה טובה, תמציתית ואיכותית, בחינת "מועט [אמור מעט] מחזיק את המרובה [עשה הרבה]", כאשר היחס הנכון בין האמירה והמעשה הוא עיבור ולידה – מתוך העיבור ברחם האמירה (בסוד אור מים רקיע ראשי תבות **אמר**) נולד הרבה מעשה.

ב תהלים לז, י.

ג שמן למאור פסח (רנז, ב) בשם הבעש"ט, עיין שם. וראה לקוטי מוהר"ן רפב, ובמקום אחר יתבאר הפרש בין הפירושים ואכמ"ל.

נערך ע"י יוסף פלאי.

א על פי אבות דרבי נתן. וכיוצא בזה בפירוש הרמב"ם ועוד.

אהבת שלום

פרשת אחרי מות

אהבה ויראה

חכמה ואהבה בתורת חסד

כי שורש התורה היא אהבה וחסד, ולכך נקראת תורת חסד. וזו היא כוונת הפסוק פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, כי אהבה וחכמה וחסד כולוהו חד, על דרך הכתוב אמור לחכמה אחותי את, ואחותי היא בחינת אהבה, כי אחותי הוא לשון אחיו, לשון התקשרות וחיבור...

"אהבה וחכמה וחסד כולוהו חד", שייך לרמז הידוע: **אהבת ישראל = אהבה פעמים חכמה**. "אמור לחכמה אחתי את", לשון אחיו (סוד אחיה השילוני, מורו של הבעל שם טוב שכולו אומר אהבה ואחדות-אחיו). "אורייתא מחכמה נפקת" – החכמה היא ראשית קו ימין וממנה יוצא החסד. אכן שרש החסד הוא בכתר עליון והחכמה מלבישה את הכתר (פרצוף אבא מלביש זרוע ימין דאריך אנפין) – היינו שפנימיות הלב היא מעל המח, והיא החיות הפנימית שלו.

לתורה יש שלשה תארים עצמיים, תורת אמת, תורת חסד ותורת חיים, וכאן מודגש "תורת חסד" הכתוב בספר משלי. בהמשך הפרשה מבאר האהבת שלום כי שלשת ספרי שלמה הם בסוד חב"ד: שיר השירים כנגד חכמה (אהבה, כמבואר כאן), קהלת כנגד תבונה, ומשלי כנגד הדעת (ולכן פסוקי משלי בנויים בצורת הקבלה-ניגודית, עטרא דחסדים ועטרא דגבורות שבדעת), **שיר השירים חכמה קהלת תבונה משלי דעת = 3000**, "וידבר שלשת אלפים משל [ספר משלי הכולל שלשתם]"! **משלי דעת = יברכך הוי' וישמרך**

דְּבַר אֵל אֶהְרֶן אֶחִיד וְאֵל יְבֹא בְּכָל עַת אֵל הַקֹּדֶשׁ וְגו'. בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן אֵל הַקֹּדֶשׁ בְּפֶר בֶּן פְּקֹד לְחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה. יש לפרש על דרך זה, דהנה כתיב אם אמרתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני, ואיתא בספר הקדוש מגלה עמוקות ש'רגלי קאי על התורה, על דרך הש"ס למדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, ואמר לו הלל ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה... וזהו אם אמרתי מטה רגלי ח'ו, היינו התורה, ומתי אוכל לקיים כל התורה, על זה אומר... חסדך ה' יסעדני, פירוש על ידי מדת החסד מדת אהבה שאקיים, אוכל לקיים כל התורה.

"כל התורה על רגל אחת" היא מדת החסד והאהבה. כאן מחבר את דברי הלל "דעלך סני לחברך לא תעביד" לדברי רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך", זה כלל גדול בתורה. **הלל עקיבא = אברהם**, איש החסד והאהבה = ח פעמים אל ("חסד אל כל היום"), ממוצע כל אות ב-הלל עקיבא.

אברהם בעל מדת האהבה הוליד את יצחק בעל מדת היראה, כמו שיתבאר שצריך להקדים את היראה (אהבה ויראה הן שתי כנפים ואי אפשר לעוף בכנף אחת), "אברהם הוליד את יצחק" בכוונה זו שיש להקדים את היראה, מדת יצחק, כדי לקיים את מדתו העצמית של אברהם, האהבה והחסד!

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב ניסן תשפ"ד.
א ויקרא יט, ב"ג.

ממצרים לכנען

חכמת מצרים ומדות כנען

הרמב"ן הביא דברי ראב"ע והשיג עליו "ועל דעת רבותינו... היו גם המצרים שטופים בזמה בכל העריות ובזכור ובבהמה, והוא האמת... והכתוב מעיד בהן, בני מצרים שכניך גדלי בשר ואומר אשר בשר חמורים בשרם זרמת סוסים זרמתם", כלומר מוכח שגם המצרים היו שטופים מאד בעריות.

אך ראב"ע סובר כנראה שאמנם המצרים היו מקולקלים בעריות אך עיקר הפגם במצרים היה בעבודה זרה ומשפטים מקולקלים, ואילו אצל הכנענים עיקר הפגם היה בעריות. ובלשון הפנימית: מצרים היא כנגד המוחין (השכל) וכנען כנגד המדות.

כך נראה בפשט הכתובים כי מצרים היא 'מדינה חכמה', 'חכמת מצרים'^ג. בתורה יש הרבה ענין עם חרטומי וחכמי מצרים ויציאת מצרים מלאה התמודדות במישור המוחין, מכפירת פרעה "לא ידעתי את ה'" עד "וידעו מצרים כי אני ה'". וכן נראה שהמצרים היו 'מדקדקים' במיוחד בפולחן עבודה זרה: המצרים לא היו אוכלים בשר ולא נתנו לזבוח צאן^ד מפני שהיו עובדים לצאן^ה (ומסתבר שפולחן השעירים

כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו.^א

ובעבור שהזכיר דברי השעירים שהיו עושים במצרים, נסמכה זו הפרשה. והעריות על מעשה ארץ כנען, כי כן מפורש בסוף. ומעם אני ה' אלהיכם על זה התנאי אהיה אלהיכם.

ובחקותיהם לא תלכו — שלא ירגיל אדם ללכת בדרך הזה עד שיהיה לו חוק. וכמעשה ארץ מצרים על המשפטים, והראיה את משפטי תעשו, הם הכתובים על ספר הברית המפורש בפרשת אלה המשפטים.

לפי ראב"ע, מעשה ארץ מצרים ומעשה ארץ כנען הם דברים שונים. מעשה ארץ כנען הם העריות, ככתוב בהמשך "כי בקל אלה נקמאו הגוים אשר אני משלח מפניכם". ועל מעשה ארץ מצרים נאמר לעיל "ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירם אשר הם זנים אחריהם"^ב ופירש ראב"ע "מלת 'עוד' תורה שכן היו ישראל עושין במצרים", אם כן פולחן השעירים-השדים הוא מכלל "מעשה ארץ מצרים".

ונראה מדברי ראב"ע שעיקר "מעשה ארץ מצרים" הוא המשפטים בכלל (דינים), ו"מעשה ארץ כנען" הוא מעשי העריות הנקראים 'חקות' כיון שההרגל ללכת בהם נהפך לאדם לחק קבוע.

ג מלכים א ה, א.

ד ראב"ע בראשית מו, לד "כי תועבת מצרים כל רועה צאן - לאות כי בימים ההם לא היו המצרים אוכלים בשר, ולא יעזבו אדם שיזבח צאן". וראה ראב"ע

ה כתרומה אונקלוס בראשית מג, לב. אמנם ראב"ע

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב ניסן תשפ"ד.

א ויקרא יח, ג.

ב יז, ז.

והם מזהירים לא לחזור לתועבת מצרים בעבודה זרה ולא ליפול לתועבת העריות של ארץ כנען. ובחכמת החשבון: **מצרים = כנען כנען**. כלומר, שרש המדות הוא בשכל, ולכן מצרים, בחינת המוחין, היא כנגד המדות שבמוחין והמדות עצמן. נמצא מבנה חשבוני יפה (בסוד 'שלם חצי'): **כתר חכמה בינה = 760 = מצרים מצרים**. **מצרים = מצרים = 380 = כנען כנען = 190**. סך הכל, 760 ועוד 380 ועוד 190 = 1330 = 70 פעמים גוי, רמז לכללות שבעים אומות העולם. היחס הזה, מצרים כנגד ג"ר וכנען כנגד ז"ת, שייך למערכת הבהמות והחיות הטהורות: שלש בהמות טהורות, שור, כבש ועז, ושבע חיות טהורות "איל וצבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וזמר". אכן, לקרבן הוכשרו בהמות ולא חיות, ומבואר במדרש הטעם מפני שהבהמות הן ברשותו של אדם והחיות אינן ברשותו (ואין מטריחין אותו להביא מהן). ובפנימיות, מבואר^א כי הבהמות רומזות לבושי הנפש, מחשבה דבור ומעשה (הכתר מתבטא בלבוש המעשה, החכמה בלבוש הדבור, והבינה במחשבה) שהם "ברשותו של אדם", ביכולתו ובבחירתו להשמר מכל פגם (בדרך 'אתכפיא' לכל הפחות), ואילו החיות הן המדות הטבעיות עצמן שאינן ברשותו של אדם להפכן לטוב (אלא רק לשלוט בהן ולהכניען, מח שליט על הלב, שלא להניח למדה המתעוררת להשתלט בפועל על לבושי הנפש, לא במעשה ואף לא בדבור ואף לא במחשבה).

^א במדבר רבה כא, טז.

יא בשם הרב המגיד – שמן למאור פרשת יתרו רכז, א; פסח רמח, ב.

קשור לענין זה), ואילו ארץ כנען היתה (גם) ארץ מקנה צאן.

ובזה נאמר "היתה חכמת מצרים יותר מכל העולם!"^ב בפרט, למצרים ופרעה יש שייכות מיוחדת לכתה, חכמה ובינה: בכללות מבואר כי מצרים היא בחינת אמא-בינה של הקליפה^ג; על פרעה מלך מצרים, "התנין הגדול", מבואר שהוא אריך-כתר דקליפה^ד; וכן מצרים היא חכמה של הקליפה, "חכמת מצרים" כנ"ל (מצרים היינו 'מצר ים' ו'מצר מי').^ה ורמז מובהק: **כתר חכמה בינה = מצרים מצרים** (כלומר, יחס של 'שלם וחצי')! כאן המוחין (ג"ר) הם כתר-חכמה-בינה ולא חכמה-בינה-דעת, שהרי עיקר הגלות הוא מה שאין דעת (ובקליפה אין דעת-אמת, "אל אחר אסתריס").

לעומת זאת, כנען כולל שבעה עממים המכוונים באופן מובהק כנגד שבע המדות^ו. אם כן, ישראל נתונים כאן במעבר בין המוחין למדות: בין "ארץ מצרים אשר ישבתם בה" ל"ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה" –

בשמות ח, כב אינו סובר כך, עיין שם.

^ו זהר ח"א מדרש הנעלם קכה, ב. ובשער הפסוקים פרשת וישב "ובזה תבין ענין חכמת מצרים שהיתה יתרה על כל האומות כנודע", עי"ש. וראה לקו"ת פרשת צו יח, א. לקו"ש ח"ל פרשת מקץ שיחה א.

^ז פע"ח שער חג המצות ועוד.

^ח לכן משה פחד לבוא אל פרעה. משה הוא סוד החכמה, "מן המים משתיחו", מי החכמה.

^ט כדברי רבי אלימלך ב'עטיל קטן': "כשיתחיל להתעורר בו מדה רעה ח"ו ממדות רעות שהוא רגיל בהם כגון עקשנות ובושת של גאווה ועצלות ובטלה המביאה לידי שעמום וכיוצא בהם יאמר תיכף ומיד בזה הלשון ובכל כחו הכנעני החתי האמורי הפריזי החיוי והיבוסני והגרשני וינצל". וראה בספר תיקון המדינה עמ' קסז הערה יא.

מעוניין?

צור קשר וננסה לעזור:

אלעזר 052-5065243

לנחיותכם מלאו את הטופס:

[HTTPS://BIT.LY/NIFLAOT-STUDY](https://bit.ly/niflaot-study)

חברותא
בנפלאות

כבר קבעת חברותא בנפלאות? עדכן בטופס

הסיפור החסידי

רבי משה מקוברין | להיכנס בעבודת הבורא

רבי משה פאלייר מקוברין נולד בפייסק שעל יד קוברין לאביו ר' ישראל אליעזר. למד אצל רבי משה משרשוב ובהמשך אצל רבי מרדכי מלעכוויטש. מסופר כי בעקבות דקותו ברבו זה גירשו חותנו מביתו. לאחר פטירת רבו דבק בבנו, רבי נח מלעכוויטש, וכשנפטר גם הוא בשנת תקצ"ג התמנה על ידי מרבית חסידי לעכוויטש לממשיך דרכו, וכיהן כאדמו"ר בקוברין. הסתלק בכ"ט ניסן תרי"ח ולאחר הסתלקותו פנו רוב חסידיו לרבי אברהם וינברג, מייסד חסידות סלונים.

אמנם הצדיק הזכיר את השנים הללו כהחמצה, אך יש בהם בכל זאת דבר מה מיוחד מאוד: רבי משה מקוברין שהיה ידוע בדורו כ"איש אמת" (דבר המתאים לשמו – "משה אמת ותורתו אמת"), הלך כאן בדרך ה': מה ה' אוהב צדיקים, אף הוא אוהב צדיקים. מעניין לראות גם, כי הוא עשה זאת דווקא לאחר פטירתו של רבו המובהק – כאשר לכל תקופה ישנו העניין שלה: דרך רבי מובהק אחד, מתקשרים ל"אחד האמת" – עצמותו יתברך. כאשר לומדים דרכי עבודת ה' מצדיקים רבים, הדבר מגלה רגש עמוק של ביטול. זהו הפירוש הפנימי במשנה "איזהו חכם הלומד מכל אדם" – מכל מי שהוא בדרגת אדם השלם, צדיק שתקן את ה"צלם אלהים" שלו. בכך רואים גם את הענוה של רבי משה – "והאיש משה ענו מאד מכל האדם", כשאמת וענוה מצטרפות יחד בסוד "משה משה" לא פסיק טעמא בגווייהו". (ועוד – **אמת ענוה** משלימות ל-בך פעמים הוי').

גם מצד הנהגת העדה, אותן שנים של יגיעה היו, מבחינת רבי משה, הכנה נחוצה אליה – כפי שמסופר במקום אחר שאמר: **איך האב זיך גיט געזעצט אויף מיין שטול ביז אז פארן מינסמן אידנים וענען, האב איך זיך גיקענט מוסר נפש זיין. ולא נתיישבתי על כסא האדמו"רות עד שלהנאתו**

סיפר הרה"ק מקאברין על עצמו, בימי ילדותו בהיותו כבר שית, והיה שבת מברכים אלול והוא השתובב בדרך הילדים, ניגשה אליו אחותו וצעקה עליו: משה! הרי כבר ברכו את חודש אלול, והרגנים במים זוחלים ורועדים מאימת הדין, ואתה משחק עדיין עם הילדים?... ואמר הרה"ק: היא היתה צדקנית, ונכנסו דבריה בלבי ומאז הכנסתי עצמי לעבודת הבורא ית"ש.

כדי שנבין את כוונתו במילים "הכנסתי עצמי לעבודת הבורא ית"ש", נזכיר שאמר פעם כי בצעירותו הוא היה ישן שעה אחת, אבל עכשיו הוא צריך לישון יותר – שלש שעות... אכן, רבו הס"ק מלעכוויטש היה אומר עליו: איך האב אריין געווארפן א באמבע אין קאברין, וועט זי גליעהן ביז משיח וועט קומען [זרקתי פצצה בקוברין והיא תאיר עד שיבוא משיח].

הרה"ק מקאברין לא קיבל על עצמו נשיאות העדה מיד לאחר הסתלקות הרה"ק הר"ן מלעכוויטש, אלא כשלוש שנים עוד נסע לקוידנוב ולעוד צדיקים [וחסידי לעכוויטש המתינו לו עד שייסכים להנהיג את העדה], ואמר שכל ימיו הוא בתשובה על השלש שנים שלא ניהג העדה ולא נשא משא העם.

נראה לי יותר].

אחד מחסידי פולין נקלע לאחר פטירת רבו לקאברין על ראש השנה ונתפעל מאוד, ובעת הפרדו אמר להרה"ק בשנה הבאה אביא לכם חמישים אלף חסידים... ואמר לו הרה"ק; בשנה הבאה שהם לא יבואו, וגם אתה שלא תבוא...

כמו במקומות אחרים, מתגלה כאן דמיון בין קוברין לחב"ד: חלוקת העולם החסידי ל"חסידות של חיצוניות" המשוייכת לפולין, ו"חסידות של פנימיות" המשוייכת ללעכוויטש-קוברין או לחב"ד - שתיהן חסידויות מאזור רוסיה, שהסתעפו מתלמידי רבי מנחם מענדל מויטבסק.

בלעכוויטש היו קשורים לרבי אברהם מקאליסק, שהיה ידידו של אדמו"ר הזקן - עד שגבה טורא ביניהם בעקבות תככים של אינשי, דלא מעלי, שחפצו לסכסך בין הצדיקים. ומעניין, שמשמע מעין הסיפור הזה כתוב על האדמו"ר הזקן: ש"היה יכול לקרב עוד 50,000 חסידים" - אותו סכום בדיוק - אם היה מוריד את התביעה לאמת באגרת "קטנתי" בתניא (במילים "להשפיל רוחם וליבם במידת אמת ליעקב"). אפילו אצל הרבי, למרות שהשדר הכללי שלו הוא "לקרב כל אחד", היו כאלו שהרבי התבטא לגביהם 'לא מהם ולא מהמונם'. חשוב להדגיש, כי התביעה החרیפה לאמת באה, כאמור למעלה, יחד עם ענווה גדולה - וגם אהבה גדולה לכל יהודי:

ר' יוסיל ממאהילנא מחסידי לעכוויטש נסע מקודם להרה"ק מקוידנוב, לימים בא אל הרה"ק מקאברין וביקש שלא יקפיד עליו. ואמר לו הרה"ק - האם אני אקפיד? "עם האט מיר געקאסט א קאזאנער טאפ בלוט [עלה לי במידה גדולה של דם] שלא יהיה לי הקפדה על יהודי..."

[כל הסיפורים מתוך הספר 'מאמר מרדכי']

של יהודי פשוט ביותר הייתי מוכן למסור את נפשי. (מרן ז"ל [הרמ"ח מסלונים] לא זכר אם אמר "מסירות נפש" או מלה דומה לזו במובנה).

למרות כל זאת, הרגיש כנראה הצדיק שיכל להגיע למדה הזו קודם לכן, על ידי קפיצה נחשונית של מסירות נפש. לכל יהודי יש את כח מסירות הנפש, הדורשת רק 'סבה' כדי לגלותה - ואין יותר 'סבה' לכן מאשר קבלת הנשיאות. משום כך, חש הצדיק כי היה צריך למלא את שליחותו מיד, ובלי שום עיכובים.

אחד האברכים ביקש שישאהו לזיכרון על לבו תמיד, ואמר לו הרה"ק - אם תנהג כשורה הרי טוב! און אויב נישט חס ושלום, וועל איך דיר ארויס ווארפן, ווי מען ווארפט ארויס א מחשבה זרה... וואם לא ח"ו, הרי אסלק אותך כמו שזורקים מחשבה זרה. רואים מכאן, שיש ענין גדול להיות במחשבתו של הרבי, אך צריך להיות ראויים לכן. אם זוכים להיות מחשבה טובה של הרבי, מתקיים בחסיד מאמר חז"ל "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה", ואם לא זוכים לכן, לא... לצד החריונות שבתביעה כלפי החסיד, אפשר לראות כאן דווקא ענווה גדולה של הרבי - שהלא ידוע שהבעש"ט דבר על העלאת המחשבות הזרות, אך בתניא מוסבר שעבודה זו שייכת רק לצדיקים ולא לבינונים. מכך שרבי משה מקוברין לא חשב להעלות את "המחשבה זרה-חסיד" נראה שהחזיק את עצמו לבינוני, כהדרת ספר התניא.

החסיד ר' שלמה נאליבאקער היה עשיר גדול, ולעת זקנותו ירד מנכסיו והיו בני משפחתו תומכים בו ומפרנסים אותו, פעם ביקש ממרן מקאברין שיחזור לכמות שהיה, ואמר לו הרה"ק מה אעשה לך - דו געפעלסט מיר יעצט בעסער... [כעת אתה

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מדת השתוות או שמחה בבזיונות

ראיתי בספר 'עבודת בנימין' (של הרב בנימין רבינוביץ') שיש מדרגה גבוהה יותר ממידת השתוות [מביא זאת בשם צוואת הריב"ש] – לשמוח בבזיונות ולהצטער בשבחים. מצד אחד זה נשמע לי לא כ"כ אנושי, מנוגד לגמרי לטבע, כמו לדרוש לאהוב את הזולת יותר ממך, ומאידך אולי זה פחות ממידת השתוות כי עדיין יש כאן התפעלות המידות. כיצד ניתן להסביר זאת?

מענה:

מדת השתוות – לא להתפעל משבח וגנאי, הכל שווה (כך למד הבעש"ט, ועל זה כותב ר' הלל מפאריטש, שמי שאין בו את המדה הזאת ראוי לשורפו עם החמץ בערב פסח...), היינו מצד מוחין-חב"ד. לשמוח בבזיונות ולהצטער משבחים, היינו מצד רגש הלב. ידוע שמח (צריך להיות) שליט על הלב, אך פנימיות הלב גבוהה מהמח (ושליט עליו) ויש בחינה של פנימיות המח שגבוהה גם מפנימיות הלב, וככה מעלה מעלה עד א"ס (כמבואר בביאור של ר' הלל לקונטרס

שגם יהודי פשוט יזכה לטעום גדלות מוחין (ועל זה מסר אדמו"ר הזקן את נפשו בפועל ממש, כמבואר בתחלת קונטרס ההתפעלות). וממילא צריך את זה וגם את זה...

פאה שנראית כמו שיער אמיתי

מה דעת הרב על פאה נכרית טבעית שנראית ממש כמו שיער אישה?

מענה:

הרבי היה בעד פאה משני טעמים – היא מכסה את כל השיער בצורה טובה יותר ובנוסף היא נותנת לאשה הרגשה טובה ובטחון עצמי לצאת לעולם החיצוני על מנת לפעול שם מבצעים של קירוב לבבות לאבינו שבשמים (וזה כמובן צו השעה של הדור שלנו – דור של פיקוח נפש – להציל את אחינו בני ישראל כו'). כמו כל פריט לבוש, גם פאה צריכה להיות צנועה (לא ארוכה מדי כו'). גבר חסיד לא שם לב בכלל מאיזה חומר זה עשוי (הוא לא צריך להיות 'מבין' בדברים כאלה).

ההתפעלות). תכלית בריאת האדם בעולם הזה לתקן את (התפעלות) הלב – תיקון המדות (על ידי מוחין דגדלות). ועוד – ב'חינוך קטן' (הקדמת שער היחוד והאמונה בתניא) מבואר על הפסוק "שבע יפול צדיק וקם", שכאשר הצדיק נופל ממדרגתו הרמה הוא לא נופל לגמרי, רק לדרגת עבודתו לפני שנעשה צדיק.

לענינו, כאשר בעל המוחין שלא מתפעל כלל משבח וגנאי נופל מעט ממדרגתו, אזי הוא מתחיל להרגיש שמחה גדולה בבזיונות (שאכן מגיעים לו) ומאד צר לו משבחים (שהרי ידע איניש בנפשיה שהוא בנפילה, וזו עצמות מדרגתו, שהיותו צדיק זה רק מתנה מן השמים – "עבודת מתנה אתן את כהונתכם", כמבואר בתניא שם).

כתוב שהבעל שם טוב בא כדי לגלות את העבודה התמימה כאשר האדם נמצא בנפילה, בקטנות מוחין, ויש בזה חידוש נפלא (ושמחה עצומה אצל ה' יתברך) ביחס לעבודת הצדיק בגדלות מוחין (שאינו כל כך שייך לעולם הזה). אך יחד עם זאת הבעש"ט רצה ופעל

זריזות במתניות

הולך וגדל. חז"ל מלמדים אותנו שמשנה רבינו ויהושע בן נון, הרב והתלמיד, דומים לשמש וירח. האור הבוקע מתוך השמש הוא חזק, עצמתי ובלתי משתנה. ללבנה לעמת זאת, אין כל אור משל עצמה. את האור הזורח ממנה היא מקבלת מהשמש ואותו היא מעבירה אלינו. גדלו של הירח אינו אחיד. הוא הולך וגדל במהלך החודש, צעד אחר צעד. אפשר לומר כי עצמתו מתגלה דוקא במתינות שלו. למתינות הזו יש גם מעלה נוספת – תפקידה של הלבנה הוא להאיר דוקא בתוך החשך! היום אני רוצה שנדבר על המתינות הזו, אבל אני רוצה לצרף אליה עוד תכונה חשובה, שאפילו הפוכה ממנה – הזריזות. מסתבר ששתי התכונות ההפוכות דוקא משלימות אחת את השנייה.

ליס דבא!

ישש! נוסעים לשבת! נסיעה לשבת היא ארוע די נדיר אצלנו במשפחה. לא

השבת, ביום כו בניסן, נצין את יום הסתלקותו של יהושע בן נון, המנהיג הגדול שהכניס אותנו לארץ ישראל.

שני דבא

עוד בהיותו נער, דבק יהושע במשה רבינו. מסירותו כמשרתו של משה מתארת במלים "לא ימיש מתוך האהל". בשלב זה הוא נקרא בשם הושע ואלו לשמו המלא, יהושע, הוא זכה כפאשר יצא בשליחות משה יחד עם המרגלים. משה רבינו, שחזה את ההתמודדות שצפויה לו עמם, בראו אותו שישועת ה' תהיה בעזרו – "יה יושיעך מעצת מרגלים" – ושנה את שמו ליהושע. לקראת הסתלקות משה והעברת שרביט ההנהגה לידיו של תלמידו הנאמן, הוא מבטא את שמו בשנוי קטן – במקום יהושע הוא נקרא יהושוע (בתוספת האות ו).

מה אני רואה מכך? שיהושע הוא צדיק שמתחיל בקטן ועם הזמן הוא לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"ה הרב שילה אופן.

אני תמיד שוכח. זה מה שקורה כּאשר
הזיזות הופכת לפזיזות...

זריז וְלֵאמֹר

מקבל בדינו מהבעל שם טוב, כי
אצל חסיד ישנו שלש תכונות שאצלו
הן ממש נחשבות למצוה: הראשונה
היא להיות פקח, לא לנהג בטפשות;
השנייה היא להיות שמת, למצא תמיד
בכל דבר את הטוב שבו; השלישית
והמעניינת היא 'זריזות במתינות'. למה
מעניינת? כי זריזות נראית בדיוק ההפך
ממתינות, וזה אומר שכדי לנהג כּף על
לשאת שני הפכים יחד.

זריזות מעידה על בהירות דרך
ומטרה ברורה. למה אנשים מתעצלים?
כי הם לא מרגישים עד כמה נחוץ לקום
ולעשות את המעשה. והתרוצים? מפאן
ועד להודעה חדשה. בספרי החסידות
מסבּר כי העצלות באה מיסוד העפר
של הנפש הבהמית, עפר נשאר תמיד
במקום בלי למהר לשום מקום. למה
לדחות למחר מה שאתה יכול לדחות
למחרתים? לעמת זאת, כּאשר המטרה
ברורה לי, אני קם יזום ופועל מתוך
שמחה, ואיך אומרים? מי ששמח מנצח!

מתינות רע'ל

ובכל זאת, זריזות עלולה להפך
לפזיזות. יתכן ולה ברורה המטרה ולכן
אתה מהיר בבצוע המשימה, אבל לא
תמיד היא בהירה גם לאלו שסביבך,

בגלל שאנחנו לא אוהבים לנסע או
שאינו לנו לאן, אלא בגלל שמבצע כּזה
דומה אצלו כּמעט ליציאת מצרים.
ברוך ה' יש לנו משפחה גדולה: הציוד
הנדרש לנו לשבת אחת ממלא ארבע
מזודות עמוסות שסדורן ארך לאמא
שעות ארוכות. בכלל, לא הזפתי, אבל
לאבא יש שעור שהוא מעביר בשבת
בצהרים לילדי השכונה, כּף שגם הוא לא
שש לטל את מקל הנדודים, ולכן צריך
שתהיה סבה מספיק חזקה שתשכנע
את ההורים שלי לצאת למסע.

"רזי אני מבקשת ממך להכין את
הבגדים שלך בערמה", מבקשת ממני
אמא. "בטח, מיד", אני עונה ורץ לארון
הבגדים, שולף במהירות את בגדי השבת
ומניח אותם בתוך המזודה. "לקחת
הכל?", חוקרת אמא. "בטח", אני עונה.
"לא שכחת כלום?", אמא מודאת.
"בטוח", אני מחזיר. "אני רוצה לראות".
אמא נגשת לארון שלי ומיד אני קולט
מה התרחש בדקה האחרונה: "רזי, מה
הולך פה? מה הבלגן הזה? רק אתמול
סדרתי את המדף... ובכלל, מה עם
החגורה? אתה לא מתכוון להחזיק את
המכנסים עם היד במשך כל השבת...".

כן, זה מה שקורה מרב חפזון. עוד
שנייה של המתנה, להרים את הבגדים
העליונים באויר ביד אחת ורק אז לשלף
את החלצה שבתחתית הערמה עם היד
השנייה. פתרון יעיל ופשוט, לא? תלוי
אצל מי... אצל אמא הוא פשוט, אבל

ולקצב שלו. בסופו של דבר המטרה היא שנגיע כלנו יחד אל היעד, ולא רק הזריזים שבינינו.

אז מה יוצא לנו? שהזריזות והמתינות לא סותרות אחת את השנייה, אלא להפך, משלימות זו את זו. הזריזות מדרבנת את המתינות וגורמת לי לפעל במרץ ובחשק, ואלו המתינות מדיקת את הזריזות וגורמת לי לשים לב ולפתח רגישות לזולת.

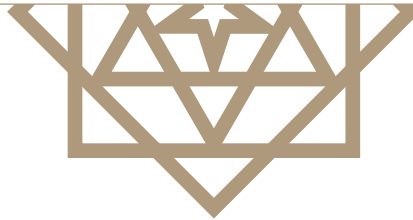
שנזכה לעבד את ה' בזריזות מתונה ובמתינות זריזה!

שבת שלום ומברך!

5'

והפער ביניכם עלול להביא להתנגשות. למשל, כאשר אני ממהר להגיע לבית הפנסת בזמן אני עלול בגלל המהירות שלי לדחוף את החבר או להפיל לו את הכוס לרצפה. כמובן, לא בכונה, אבל התוצאה היא נזק או צער לזולת. בשפת החסידות נקראת זריזות ללא מתינות 'אורות מרבים' אך עם 'כלים מועטים'. כמה זמן לוקח לקרן אור לנוע? מרב מהירות אין לנו בכלל יכלת להבחין בכה.

זו הסבה לכה, שלמדת הזריזות אנו חייבים לצרף את המתינות. האטת הקצב גורמת לי לשים לב גם לפרטטים הקטנים, ובעקור לרגישות כלפי הזולת

המשך מעמ' 23 <<<

אף שיש לאדם בחינת אהבה, בחינת חסד, שהיא שורש התורה, עם כל זה צריך שתקדים לה היראה". וכך מפרש "דבר אל אהרן אחיך [בחינת אהבה]... בזאת [בחינת יראה] יבא אהרן אל הקדש". "בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה" – חטאת, בחינת יראה, קודמת לעולה בחינת אהבה. ורמז: **חטאת עלה יראה אהבה = שלום שלום** (קשור לשם הספר **אהבת שלום = תשפ"ד**).

(פתיחת ברכת כהנים) = **אל** במילוי המילוי, כנ"ל שמדת אל היא בחינת חסד לאברהם, שרש הברכה, "והיה ברכה", "לברך את עמו ישראל באהבה" בברכת כהנים. **תורת חסד** ועוד פסוקי ברכת כהנים = **ד פעמים אהבת ישראל!**

קדימת היראה

האהבת שלום מסיים בעיקר הגדול "והנה

השליחות והתקוה של כל הורה

הן שצאצאיו ילכו בדרך ה'. אכן, החינוך הוא אחד מיסודות החיים היהודיים, כפי שניכר בחג הפסח ממנו אנו יוצאים. מהי הדרך הנכונה לחינוך שיחזיק מעמד לאורך ימים ושנים טובות?

מן התורה חיובים ועונשים חלים רק מגיל מצוות, בו נעשה הילד בר־דעת, אך מדין חינוך מרגילים את הקטנים בקיום מצוות מגיל מוקדם הרבה יותר. על פי פשט, החינוך מוטל על האב והוא המחויב בקיום המצוות של ילדיו הקטנים, בעוד עליהם עצמם לא ניתן להחיל שום חיוב. אכן, ברור שאם הילד יחוש שהמצוה איננה 'שלו', אלא רק 'בעיה של אבא', החינוך לא עתיד להתקיים – חינוך אמתי כולל בתוכו את תחושת המחויבות של המחונך עצמו. לשם כך צריך להסתכל על הילד במבט שמשדר לו 'אתה גדול', מצמיח את הדעת הטמונה בו ומעניק לו את האחריות. כשרון מיוחד למבט כזה יש דווקא לאמא, שאינה מחויבת במצוות־חינוך אך בפועל רוב החינוך מסור בידיה. בעוד האבא טרוד בחובת החינוך **המוטלת עליו**, האמא עוסקת בחינוך מתוך **הסתכלות על הילד** ומצמיחה מתוכו את המבוגר האחראי.

שיעור הרמב"ם השבוע, על יסוד שיחה למדנית של הרבי מליובאוויטש, חושף את היסוד הפנימי של החינוך מתוך העיון ההלכתי בגדר החיוב של הקטן ובונה 'סולם פנימי' של שלבי התפתחות הדעת של הילד והחינוך המתאים להם. שימו לב לשיעור השני בגליון, המגלה שאם אתם רוצים להתחיל לחדש חידושי תורה, להצליח בחיים, לעלות לגדולה, להשפיע על כל העולם, לחיות חיים של נחת ושל הקשבה – כאשר הקב"ה עצמו יקשיב לכם ויאהב אתכם – כדאי לכם לקבוע **חברותא בנפלאות**.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

